

**«ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΝ Α' ΠΠ (1917):
ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ»**

ΓΕΩΡΓΙΟ ΣΕΡΙΦΗ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2016

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Πίνακας Περιεχομένων

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΣΚΟΠΟΣ	1
ΑΝΑΛΥΣΗ	1
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ	1
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ	2
ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΠΩΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΑΝ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΜΑΧΙΚΕΣ	3
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	4
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	1
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	A-1
<i>Βιβλία</i>	<i>A-1</i>
<i>Άρθρα</i>	<i>A-1</i>
<i>Ιστοσελίδες</i>	<i>A-1</i>
<i>Ατομικές Εργασίες</i>	<i>A-1</i>
ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ 1908 – 1919	B-1
Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ	Γ-1
ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ	Δ-1
<i>Γαλλία</i>	<i>Δ-1</i>
<i>Βρετανία</i>	<i>Δ-1</i>
<i>Ιταλία</i>	<i>Δ-2</i>
<i>Ρωσία</i>	<i>Δ-2</i>
<i>Γερμανία</i>	<i>Δ-3</i>
<i>Η.Π.Α.</i>	<i>Δ-3</i>
<i>Βουλγαρία</i>	<i>Δ-3</i>
ΕΠΙΜΕΤΡΟ	E-1
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΛΟΥΣ	1

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 1910 η κυβέρνηση προέβη σε αναδιοργάνωση της Ελλάδας και πολεμική της προετοιμασία¹. Απέφυγε να αξιοποιήσει το δυσμενές κλίμα εναντίον της Μοναρχίας διότι γνώριζε την ύπαρξη διεθνών και εσωτερικών αντιδράσεων. Με τη λήξη των Βαλκανικών πολέμων η Ελλάδα είχε μεγεθυνθεί με την προσθήκη των νέων χωρών² και είχε επιτευχθεί μία ευνοϊκότερη για αυτή ισορροπία δυνάμεων στην περιοχή³.

Κατόπιν έπρεπε να αντιμετωπιστούν οι αναθεωρητικές τάσεις των προαιώνιων εχθρών (Βουλγαρίας και Τουρκίας), η επισφαλής θέση των ομογενών στα γειτονικά κράτη⁴, η εχθρότητα της Αυστροουγγαρίας, η στάση της Ιταλίας⁵ καθώς και τα προβλήματα εξαιτίας των αντικρουόμενων συμφερόντων της Βρετανίας και της Γαλλίας στην περιοχή των Βαλκανίων. Στο εσωτερικό κυριαρχούσαν οι αντιθέσεις μεταξύ φιλελευθέρων και μοναρχικών και οι συνέπειες της επαναφοράς της βουλής της 31 Μαΐου 1915.

Η Ελλάδα συμμετείχε στον Α΄ΠΠ, ο οποίος τελείωσε για αυτήν με την Ανακωχή του Μούδρου. Η συνθήκη της Λωζάννης επιδίκασε το τελικό αποτέλεσμα της Μεγάλης Ιδέας.

Το μακελίο του πολέμου έκανε όλα τα κράτη να επιθυμούν μία ειρήνη της οποίας το Status Quo, θα ικανοποιούσε τα εθνικά τους συμφέροντα.

ΣΚΟΠΟΣ

Είναι η ανάλυση της Υψηλής Στρατηγικής της Ελλάδας κατά τον Α΄ΠΠ, της υποστήριξης της από τη Στρατιωτική Στρατηγική της και του πως επηρεάστηκε από το Διεθνές Περιβάλλον προκειμένου, να προβληθούν οι επιτυχίες της, να προσδιοριστεί διαχρονικά η θέση της και τι θα πρέπει να βελτιώσει για να συνεχίσει.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Ελληνική Στρατηγική για τον Πόλεμο και την Ειρήνη

Η πολιτική του Ελληνικού Βασιλείου κατευθύνονταν από την Μεγάλη ιδέα⁶ (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 17). Για την υλοποίηση της χρησιμοποιήθηκε αποτελεσματικά έως και την ολοκλήρωση των Βαλκανικών πολέμων, ο συνδυασμός στρατιωτικής ανάσχεσης- επέκτασης και συμμαχίας⁷. Στην συνέχεια αντιμετωπίστηκαν οι σοβαρές συνέπειες του εθνικού διχασμού. Η πολεμική προσπάθεια δεν είχε εσωτερική μονιμοποίηση, επειδή δεν είχαν αφομοιωθεί οι πληθυσμοί των νέων χωρών⁸ και κυρίως λόγω των αντιθέτων απόψεων μεταξύ κυβέρνησης⁹ και εξόριστου μονάρχη¹⁰. Η αντίθεση προκλήθηκε καταρχήν από την έλλειψη συνοχής στη στρατηγική των δύο αντίπαλων πόλων του διεθνούς περιβάλλοντος (της Συμμαχίας των Κεντρικών Δυνάμεων και της Τριπλής Συνεννόησης)¹¹ με συνέπεια να μη παρέχονται στην Ελλάδα εχέγγυα για την αντιμετώπιση των εχθρών της. Επίσης η διαφορετική αντιμετώπιση του βαλκανικού ζητήματος από τα κράτη της Αντάντ,¹² δεν εξασφάλιζε την επίτευξη των Ελληνικών εθνικών στόχων .

Από το 1917, εφαρμόζεται πλέον η μεικτή υψηλή στρατηγική ανάσχεσης- επέκτασης με την Αντάντ¹³. Η αντίθεση μεταξύ της κυβερνητικής άποψης της Ελλάδος των δύο ηπείρων και των πέντε θαλασσών και της αντιπολιτευτικής της μικρής αλλά έντιμης Ελλάδας (βλ. Ριζάς : σελ. 50) οδηγεί σε προβλήματα

στρατολόγησης, λιποταξίες και στάσεις¹⁴. Τα προβλήματα αυξάνονται από τις δυσχέρειες χρηματοδότησης, εξοπλισμού και τροφοδοσίας της Ελλάδος από την Αντάντ¹⁵.

Η μεικτή στρατηγική κινήθηκε στις παρακάτω διαστάσεις:

Ακολουθήθηκε και επηρεάστηκε η στρατιωτική στρατηγική των συμμάχων προκειμένου να επιτευχθεί διεθνής νομιμοποίηση. Λόγω αστάθμητων παραγόντων (η συμμετοχή των Η.Π.Α στον πόλεμο¹⁶, η πτώση του Τσάρου¹⁷, η περιθωριοποίηση της Ελλάδος από τη Γερμανία¹⁸ κ.λπ.) αυτή επιτεύχθηκε προσωρινά. Έτσι αντιμετωπίστηκε η δυσμενής στάση των κρατών της Αντάντ και τα προβλήματα που είχαν δημιουργηθεί επί του εδάφους με την κατάληψη της Ανατολικής Μακεδονίας, με σκοπό στη διάσκεψη ειρήνης να αποφευχθούν τα τετελεσμένα και να εξασφαλιστεί η προπολεμική εδαφική κατάσταση και η προσάρτηση της Μικράς Ασίας.

Το πρόβλημα εσωτερικής συνοχής αντιμετωπίστηκε με συνδυασμό ενεργειών που κάλυπτε όλο το φάσμα των εξουσιών με σκοπό να ξεπεραστούν τα οικονομικά προβλήματα και να αφομοιωθούν οι νέοι πληθυσμοί. Παράπλευρη συνέπεια ήταν η παράταση του διχασμού και των στρεβλώσεων του για πολλές δεκαετίες.¹⁹

Εξασφαλίστηκε χρηματοδότηση από τη Γαλλία και εξοπλισμός από την Βρετανία και τη Γαλλία.

Διπλωματικά ακολουθήθηκε η προσέγγιση “Δεν ζητάμε τίποτα πριν υποβληθεί η Ελλάδα σε θυσίες, για να απαιτήσουμε περισσότερα τη στιγμή της νίκης”²⁰. Η Ελληνική Κυβέρνηση αντιλήφθηκε, τις ανάγκες των συμμάχων και ιδιαίτερα της Γαλλίας για αντιμετώπιση της ανερχόμενης Σοβιετικής απειλής καθώς και την αύξηση της γεωπολιτικής αξίας της Μικράς Ασίας και συμμετείχε με εκστρατευτικό σώμα 2 μεραρχιών στην Μεσημβρινή Ρωσία²¹ (βλ. Παπαδάκης: σελ. 119 και Κλογκ: σελ. 133). Επιπλέον εκμεταλλεύτηκε τις απόψεις του προέδρου των Η.Π.Α αναφορικά με την αυτοδιάθεση και την κοινωνία των εθνών (βλ. Παπαδάκης: σελ. 123 και Σβολόπουλος: σελ. 273) προκειμένου να προωθήσει τα εθνικά θέματα.

Η έξυπνη εκμετάλλευση αυτών των συνθηκών, οδήγησε στην προώθηση των εθνικών συμφερόντων κατά συνδιάσκεψη της ειρήνης. Η κυβέρνηση δεν μπόρεσε να ελέγξει την εμπλοκή της στον ανταγωνισμό μεταξύ Γαλλίας και Βρετανίας για το Ανατολικό Ζήτημα. Η συνεπαγόμενη απώλεια της διεθνούς νομιμοποίησης επιβαρύνθηκε από την αλλαγή κυβέρνησης και τις επιλογές της όπως η επέμβαση στο τρόπο διεξαγωγής των επιχειρήσεων και στη λειτουργία του στρατεύματος, η επιστροφή του βασιλιά που επιβάρυνε την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής και τα λάθη στο επιχειρησιακό επίπεδο. Τελικά οι εθνικοί στόχοι υλοποιήθηκαν μερικώς και με σοβαρό κόστος στο ανθρώπινο δυναμικό και στην οικονομία.

Στρατηγικές των συμμάχων για τον πόλεμο και την ειρήνη

Στην εξεταζόμενη περίοδο η διπλωματία είχε υποχωρήσει μπροστά στην ωμή χρήση της ισχύος. Συνέπεια της αδυναμίας να επιτευχθεί ολοκληρωτική νίκη ήταν η προσπάθεια αποδυνάμωσης της Γερμανίας με υπογραφή ξεχωριστών συνθηκών

ειρήνης²² (βλ. Λεονταρίτης: Κεφ. Ζ΄). Τόσο η Βουλγαρία όσο και η Τουρκία ήταν χρήσιμες για τα συμφέροντα²³ της Γαλλίας και της Βρετανίας, οι οποίες επιθυμούσαν την ανατροπή της Γερμανικής πολιτικής της “ Έλξεως προς την Ανατολή” (Drang nach Osten)²⁴. Η Ελλάδα και η Σερβία αποτελούσαν σύμμαχους των οποίων τα συμφέροντα θα έρχονταν σε δεύτερη μοίρα εάν αυτό εξυπηρετούσε τα συμφέροντα της Γαλλίας και της Βρετανίας. Η πολυπλοκότητα των καταστάσεων δυσχέραινε την τήρηση μίας σταθερής Βαλκανικής Πολιτικής από τη Αντάντ²⁵.

Από το τέλος του 1916, η στρατηγική των Γερμανών έναντι της Ελλάδας (βλ. Μαυρογορδάτος: σελ. 38, 185-186) δεν τους βοήθησε να την προσεταιριστούν. Το 1917 αυξήθηκε η σημασία του Βαλκανικού μετώπου. Κύρια αίτια ήταν: Πρώτον οι εξελίξεις στα άλλα μέτωπα του πολέμου²⁶ και οι συνεπαγόμενες ανάγκες μετακίνησης δυνάμεων. Δεύτερον, η πτώση του Τσάρου με τη συνεπαγόμενη αλλαγή πολιτικής της Ρωσίας και τις έμμεσες και άμεσες συνέπειες της, στην εξωτερική πολιτική των κρατών της Αντάντ²⁷, στην νομιμοποίηση του πολέμου στο εσωτερικό τους αλλά και στην αναβάθμιση του ρόλου του χώρου της μελλοντικής Τουρκίας. Τρίτον η συμμετοχή των Η.Π.Α στον πόλεμο λόγω, της ειρηνικής τους στάση έναντι της Βουλγαρίας και της Τουρκίας²⁸, της σημασίας τους στην επίτευξη των πολεμικών στόχων της Αντάντ, της αλλαγή νοοτροπίας που προκάλεσαν ως προς την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής και της επιρροής τους στον ανταγωνισμό των μελών της Αντάντ στο Ανατολικό Ζήτημα. Τέλος η εξέλιξη του πολέμου ευνοούσε σε ορισμένες περιπτώσεις αλλά δεν επέτρεψε τη σύναψη ξεχωριστής συνθήκης ειρήνης μεταξύ των συμμάχων της Βουλγαρίας και της Τουρκίας ευνοώντας τα ελληνικά συμφέροντα (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 350,467) όπως φαίνεται και από τις συνθήκες του Νειγύ και των Σεβρών.

Η ανάγκη γεωπολιτικού ελέγχου των στενών επέβαλλε την κατοχή τους από κράτος διαφορετικό αυτού που έλεγχε την είσοδο τους²⁹. Η αλλαγή της Ρωσικής πολιτικής την εξαίρεσε από την κατανομή των εδαφών της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Οι δύο αυτοί παράγοντες σε συνδυασμό με τα αυξημένα συμφέροντα των κρατών της Αντάντ³⁰ στην Εγγύς Ανατολή, τα οποία η υπερχρεωμένη, δεσμευμένη και αναξιόπιστη για αυτά Ελλάδα δεν θα μπορούσε να καλύψει, αναβάθμισαν τη στρατηγική σημασία της Μικράς Ασίας με αποτέλεσμα να προάγεται η δημιουργία της Τουρκίας ως συνέχειας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Η απορρέουσα παύση υποστήριξης των συμφερόντων της Ελλάδας είχε ως συνέπεια την μερική ολοκλήρωση της Μεγάλης Ιδέας.

Βασικές επιχειρήσεις του στρατού και πως υποστήριξαν την εθνική στρατηγική και τις συμμαχικές

Ο Στρατός αποτέλεσε οργανικό μέσο για την υλοποίηση της Μεγάλης Ιδέας³¹. Το 1917 η κυβέρνηση ανέθεσε την αναδιοργάνωση³² του Στρατού Ξηράς³³ σε Γαλλική αποστολή³⁴ και του Πολεμικού Ναυτικού σε Βρετανική³⁵ με σκοπό αυξάνοντας το ειδικό της βάρος εντός της συμμαχίας, να αποφύγει κατ' αρχήν τον σοβαρό κίνδυνο απώλειας της Μακεδονίας³⁶, να προωθήσει τα εθνικά θέματα³⁷ αλλά και να εδραιώσει τη θέση της στο εσωτερικό. Με την αναδιοργάνωση οι σύμμαχοι απόκτησαν τον έλεγχο των Ενόπλων Δυνάμεων (βλ. Λεονταρίτης: Κεφάλαιο Ε΄).

Μία από τις πρώτες προκλήσεις που αντιμετώπιστηκε ήταν η επιστράτευση. Κύρια προβλήματα ήταν η έλλειψη υλικών και εφοδίων και γενικότερα η έλλειψη οικονομικών πόρων εξαιτίας της κατεστραμμένης οικονομίας³⁸. Η συνεχής αναθεώρηση των επιστρατευτικών στόχων σε συνδυασμό με την επιτυχία της κρατικής καταστολής και την οργανωτική ανεπάρκεια των εσωτερικών αντιπάλων βοήθησε στο να επιτευχθεί ο επιστρατευτικός στόχος των 10 μεραρχιών χωρίς υπηρεσίες υποστήριξης ΔΜ (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 232)

Οι κύριες επιχειρήσεις του στρατού ήταν η Μάχη του ΡΑΒΙΝΕ την 1^η Μαΐου 1917, η Μάχη του ΣΚΡΑ την 17 Μαΐου 1917 η συμμετοχή στη Γενική Επίθεση των συμμάχων στο βαλκανικό μέτωπο την 2 Σεπ 1918, η συμμετοχή εκστρατευτικού σώματος στη Μεσημβρινή Ρωσία (Ιαν έως Απρ 1919) και οι επιχειρήσεις στη Μικρά Ασία έως τον Σεπ του 1922. Τα πρώτα θετικά αποτελέσματα είχαν μεγάλη απήχηση στο εξωτερικό . Η νίκη στο ΣΚΡΑ βοήθησε στην καθιέρωση του πρωθυπουργού ως ηγέτη και πολιτικού πανευρωπαϊκής εμβέλειας. Οι ηγεσίες και οι λαοί της Ευρώπης των ανακήρυξαν ως ήρωα (Παπαδάκης: σελ. 108). Η συμμετοχή στη γενική επίθεση, με το 1/3 των συνολικών συμμαχικών δυνάμεων, και η νίκη που ακολούθησε απέτρεψαν το κίνδυνο υπογραφής ξεχωριστής συνθήκης ειρήνης με τη Βουλγαρία³⁹. Η συμμετοχή της Ελλάδας με εκστρατευτικό σώμα στην Ουκρανία σκόπευε στον προσπορισμό της Γαλλικής υποστήριξης υπέρ των εθνικών συμφερόντων και την ανάληψη του ρόλου που θα είχε η Ρωσία στην περιοχή των στενών. Το προσδοκώμενο αποτέλεσμα ενισχύονταν και από την ύπαρξη περίπου 600.000 ομογενών στην περιοχή της Νότιας Ρωσίας και του Πόντου⁴⁰. Οι επιχειρήσεις στη Μικρά Ασία δεν οδήγησαν στην εκπλήρωση της Μεγάλης Ιδέας και προκάλεσαν την απομάκρυνση του Ελληνικού πληθυσμού από αυτή.

Οι θυσίες του Ελληνικού Στρατού και οι πολεμικές του επιτυχίες (βλ. Επίτομη Ιστορία ΓΕΣ: σελ. 303) υπό τις διαταγές των συμμάχων οδήγησαν σε μη αναμενόμενη για την Αντάντ νίκη, η οποία ήταν και η αρχή του τέλους του Α΄ΠΠ. (βλ. Παπαδάκης: σελ. 115 και Επίτομη Ιστορία ΓΕΣ: σελ. 305). Παρ' όλα αυτά ενώ είχαν μεγάλη επιτυχία στο εξωτερικό δεν είχαν το αναμενόμενο αποτέλεσμα στο εσωτερικό. Επισκιάζονταν από, τα σοβαρά προβλήματα λόγω της οικονομικής κρίσης, την έλλειψη των χρεωδών για την διαβίωση, την αντιπολεμική προπαγάνδα και την βίαιη καταστολή των εσωτερικών αντιπάλων. Κατά συνέπεια ούτε οι επιτυχίες στην επερχόμενη συνδιάσκεψη ειρήνης, ούτε η προβολή των εθνικών στόχων που κυριάρχησε στο φιλοκυβερνητικό τύπο μπόρεσαν να υπερνικήσουν την γενική απάθεια που χαρακτήριζε τον πληθυσμό. Η αποτυχία των επιχειρήσεων στην Ουκρανία παρά την επιτυχή συμμετοχή του Ελληνικού Στρατού, η παύση υποστήριξης των συμφερόντων της Ελλάδος από τους συμμάχους συνεπικουρούμενες από τις εξελίξεις στο εσωτερικό οδήγησαν στην περιορισμένη ολοκλήρωση των στόχων της Μεγάλης Ιδέας και τις συνέπειες της Μικρασιατικής Περιπέτειας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η Ελληνική πολιτική του αλυτρωτισμού ευνοήθηκε από τις συνθήκες του διεθνούς περιβάλλοντος. Οι διεθνείς συγκυρίες επέτρεψαν να εξασφαλιστούν τα κεκτημένα, να αποφευχθούν τετελεσμένα, και στην συνδιάσκεψη ειρήνης η Ελλάδα να συμμετέχει με αυξημένο πολιτικό κύρος⁴¹ που δεν δικαιολογούσε η ισχύς της⁴². Η συγκυρία της εμφάνισης, των αρχών του φιλελευθερισμού, της συλλογικής

ασφάλειας και της αυτοδιάθεσης, στο διεθνές περιβάλλον βοήθησαν την υλοποίηση των εθνικών στόχων παρά τα έντονα εσωτερικά προβλήματα και χάριν της συγκυριακής σύμπτωσης με τα συμφέροντα των ισχυρών⁴³. Όταν αυτή έπαψε να υπάρχει οι κυβερνητικές επιλογές δεν συνέδραμαν στη διατήρηση της υποστήριξης των Ελληνικών συμφερόντων, σε μία χρονική συγκυρία όπου η Ελλάδα είχε ήδη εμπλακεί στην Μικρά Ασία. Η αδυναμία της να προωθήσει τα εθνικά της συμφέροντα **με τις δικές της δυνάμεις** σε συνδυασμό με τη έλλειψη συνέχειας και συνέπειας στις επιλογές της αναφορικά με την εξωτερική πολιτική, οδήγησαν στο να μην ολοκληρωθούν οι εθνικοί στόχοι με σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες.

Σήμερα η Ελλάδα είναι κράτος της Ενωμένης Ευρώπης⁴⁴. Εξακολουθεί να ταλανίζεται από αναποτελεσματικότητα, απόρροια του κατά Μόργκενθαου εθνικού της χαρακτήρα. Η βελτίωση του θα οδηγήσει σε ποιοτικότερη εσωτερική νομιμοποίηση η έλλειψη της οποίας είναι διαχρονική και ένα από τα σφάλματα που καταλόγισε ο Βενιζέλος στον εαυτό του.

« Δεν κακίζω το λαό, του ζήτησα θυσίες μεγαλύτερες από τις δυνάμεις του. Εγώ δεν υπολόγισα τις δυνάμεις του, τον παρέσυρα σε έργο βαρύ. ... Και φέρω βαρεία ευθύνη, γιατί, ενώ τώρα τρέχει τον κίνδυνο να χάσει τα κερδισμένα αποτελέσματα, οι θυσίες θα του μείνουν»
Ελευθέριος Βενιζέλος⁴⁵

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΣΘΗΚΕΣ

- «Α» Βιβλιογραφία
- «Β» Ιστορικά Γεγονότα 1908 – 1919
- «Γ» Η στάση της Μοναρχίας και η Αντιμετώπιση της από τον Πρωθυπουργό
- «Δ» Βαλκανική Πολιτική των Μεγάλων Δυνάμεων
- «Ε» Επίμετρο

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΣΧΟΛΗ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ
7^η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΣΕΙΡΑ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ 1^{ΟΥ} ΒΑΣΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

**«ΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΟΝ Α' ΠΠ (1917):
ΕΘΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ
ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ »**

**ΑΠΟ ΤΟΝ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ (ΤΘ)
ΓΕΩΡΓΙΟ ΣΕΡΙΦΗ**

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Α» ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ (ΤΘ) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΡΙΦΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική Χαράλαμπος Παπασωτηρίου Εκδ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ 2000
- Διπλωματία Χένρι Κίσινγκερ εκδ. ΛΙΒΑΝΗ 1995
- Ελευθέριος Πρωθυπουργός σελίδες μίας πολυτάραχης ζωής Νικόλαου Εμμ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗ εκδ. ΕΘΝΙΚΟΥ ΙΔΡΥΜΑΤΟΣ ΕΡΕΥΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΩΝ «ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ» ΧΑΝΙΑ 2016
- Ελευθέριος Βενιζέλος Πρωθυπουργός Η Διαμόρφωση της Πολιτικής του Σκέψης ΙΔΡΥΜΑ της ΒΟΥΛΗΣ των ΕΛΛΗΝΩΝ 2014
- Ελληνοτουρκικές Σχέσεις Άγγελος Μ Συρίγος Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗΣ Φεβ 2015
- Επτά Πόλεμοι, Τέσσερις Εμφύλιοι, Επτά Πτωχεύσεις 1821 – 2016 Γ. Β. Δερτιλής εκδ. ΠΟΛΙΣ 2016
- Η Ζωή Εν Τάφω Στρατής Μυριβήλης Εκδ. ΕΣΤΙΑ
- Πόλεμος και Εθνοκάθαρση Τάσος Κωστόπουλος Εκδ. ΒΙΒΛΙΟΡΑΜΑ 2008
- Το τέλος της Μεγάλης Ιδέας Σωτήρης Ριζάς Εκδ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ 205
- «Τα Κακομαθημένα Παιδιά της Ιστορίας» Κώστας Κωστής Εκδ. ΠΑΤΑΚΗ 2015
- Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770-2013 Ρίτσαρντ Κλογκ Εκδ. ΚΑΤΟΠΤΡΟ 2015
- Politics Among Nations The Struggle for Power and Peace Hans J. Morgenthau Seventh Edition Mc Graw Hill 2006 (Revised by Kenneth W. Thompson and W . David Clinton)

Άρθρα

- Εφημερίδα των Συντακτών ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Η άλλη Κατοχή Τάσος Κωστόπουλος <https://www.efsyn.gr/arthro/i-alli-katohi>
- Theofanis Vlachos, Gallipoli Battle as the first step to Greek National Schism, εισήγηση στο συνέδριο WW1 in the Mediterranean - ANZAC and the role of Lemnos, 2015. (υπό έκδοση)

Ιστοσελίδες

- <http://eclass.sch.gr>
- http://www.ime.gr/chronos/13/gr/foreign_policy/facts/09.html
- <http://historyreport.gr/index.php/Εκατό-χρόνων-αναμνήσεις/Α-Παγκόσμιος-Πόλεμος/1147-Η-ανατροπή-στην-Ελλάδα-και-το-βαλκανικό-μέτωπο>
- http://www.ime.gr/chronos/13/gr/foreign_policy/facts/09.html

Ατομικές Εργασίες

- Η Μικρασιατική Εκστρατεία: Διεθνείς και εσωτερικές πολιτικές και κοινωνικές διεργασίες οι οποίες οδήγησαν στη μικρασιατική περιπέτεια και οι άμεσες και έμμεσες συνέπειες της για τον Ελληνισμό. Σχης (ΤΘ) Γεώργιος Σερίφης/ΣΕΘΑ/4 Σεπ 2016

Αναφέρατε τους συντελεστές καθορισμού εθνικής ισχύος και τους τρόπους περιορισμού αυτής κατά τον Morgenthau. Ποιος κατά την γνώμη σας είναι ο πιο αποτελεσματικός; Σχης (ΤΘ) Γεώργιος Σερίφης/ΣΕΘΑ/18 Σεπ 2016

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Β» ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ (ΤΘ) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΡΙΦΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ 1908 – 1919

1908	Κίνημα Νεότουρκων
15 Αυγ 1909	Στρατιωτικός Σύνδεσμος - κίνημα στο Γουδί
6 Οκτ 1910	Πρώτη πρωθυπουργία Ελευθέριου Βενιζέλου
Οκτ 1912 - Φεβ 1913	Α' Βαλκανικός πόλεμος - νίκη Ελλήνων (αρχιστράτηγος διάδοχος Κωνσταντίνος)
8-21 Μαρ 1913	Ανάρρηση νέου Βασιλιάς (Κωνσταντίνος ΙΒ')
1 Ιουν 1913	Ελληνοσερβική συμμαχία
1 Δεκ 1913	Ένωση Κρήτης - Ελλάδας
Ιουν - Ιουλ 1913	Β' Βαλκανικός πόλεμος
1914	
28 Ιουλ 1914	Κήρυξη πολέμου Σερβίας-Αυστρίας, έναρξη Α Παγκοσμίου Πολέμου
1914	Πρώτος διωγμός Ελλήνων Μ. Ασίας - Πόντου
1915	
5 Φεβ	Ο Πρωθυπουργός ενημερώνεται εμπιστευτικά από τον Άγγλο πρεσβευτή για την επικείμενη απόβαση στα Δαρδανέλια και την πρόθεση της Βρετανίας να καταλάβει τη Λήμνο ως βάση εξόρμησης.
Φεβ & Μαρ	Αγγλογαλλικές στρατιωτικές επιχειρήσεις στα Δαρδανέλια - πιέσεις στην Ελλάδα (Αντάντ) Παραίτηση Βενιζέλου.
Μαρ 31 Μαΐ	Αποβίβαση Βρετανών στο Μούδρο. Εκλογική νίκη Φιλελευθέρων (189/316 έδρες) - 714.000 εκλογείς (Βουλή Λαζάρων). Ο Βασιλέας κωλυσιεργεί τον σχηματισμό της κυβέρνησης, ο οποίος γίνεται το Αύγουστο.
3 Αυγ	Ο Πρωθυπουργός αναλαμβάνει την πρωθυπουργία 5 μήνες μετά από την παραίτηση του. Επιβαρυνόμενο κλίμα επικοινωνίας με τον Κωνσταντίνο λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης μεταξύ τους. Ο Κωνσταντίνος βρίσκεται σε συνεννόηση με τους Γερμανούς χωρίς να ενημερώνει την κυβέρνηση.
10 Σεπ	Πολύμηνη και μάταιη επιστράτευση εφέδρων σε αντίδραση της επιστράτευσης που κήρυξε η Βουλγαρία για να επιτεθεί στην Σερβία. Ο Βασιλιάς τη θεωρεί ως καθαρά αμυντική ενέργεια ενώ ο Πρωθυπουργός ως την συμμετοχή υπέρ της Αντάντ προς κάλυψη του κενού των 150.000 ανδρών που αδυνατούσε να καλύψει η Σερβία.

22 Σεπ	Με πρωτοβουλία του Βενιζέλου και σκοπό να εφελκύσει το Βασιλιά στην πολιτική του ο Κων/νος εξαναγκάζεται και επιτρέπει τη Συμμαχική αποβίβαση στη Θεσσαλονίκη στρατευμάτων στη θέση των Σερβικών που προέβλεπε η συνθήκη συμμαχίας με τη Σερβία.
3 Οκτ	Απορρίπτεται από την βασιλική κυβέρνηση Ζαΐμη η επίσημη πρόταση της Βρετανίας να παραχωρηθεί η Κύπρος και η Δυτική Θράκη (που ανήκε ως τότε στη Βουλγαρία) ως αντάλλαγμα για τη συμμετοχή της Ελλάδος στον πόλεμο στο πλευρό τη Σερβία.
3 Οκτ	Απόβαση στρατευμάτων της «Στρατιάς της Ανατολής», όπως ονομάστηκε το πολυεθνικό σώμα που κατέλαβε τη Βόρεια Ελλάδα, στη Θεσσαλονίκη Ο Πρωθυπουργός υπερασπίζεται στη Βουλή την άφιξή τους και την εμπλοκή της Ελλάδας στο πλευρό της Σερβίας, αποσπώντας εμπιστοσύνης, αλλά την επομένη αναγκάζεται από τον βασιλιά σε παραίτηση. Άρνηση του βασιλιά Κωνσταντίνου να συνδράμει τη Σερβία και τελμάτωση των Ελληνοσερβικών σχέσεων.
6 Οκτ	Επίθεση Κεντρικών Δυνάμεων στην Σερβία
22 Οκτ	Διάλυση της βουλής εν μέσω γενικής επιστράτευσης λόγω τεχνικισμών σχετικά με τη ψήφο εμπιστοσύνης.
Νοε	Είσοδος Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στον Α΄ΠΠ στο πλευρό των Κεντρικών Δυνάμεων
8 Νοε	Διάγγελμα Βενιζέλου προς το λαό στο οποίο επιχειρηματολογεί για την θέση του να μην συμμετάσχει στις εκλογές λέγοντας ότι η διάλυση της βουλής και τα μέχρι τώρα γεγονότα αποτελούν εξάρθρωση του πολιτεύματος, το οποίο ενώ είναι βασιλευόμενη δημοκρατία μετατρέπεται σε Μοναρχία ανάλογη με την Πρωσική.
6 Δεκ	Νέες εκλογές - αποχή Φιλελευθέρων – συμμετέχουν μόλις το 50% των ψηφοφόρων των εκλογών του Μαΐου.
10 Δεκ	Το Βερολίνο ζητά από την Αθήνα «τα αυτά προνόμια» με τους Αγγλογάλλους, δηλαδή την ελεύθερη είσοδο και των δικών του δυνάμεων στην ελληνική επικράτεια.
30 Δεκ	Η Αντάντ καταλαμβάνει τη Μυτιλήνη και το Καστελόριζο. Με πρόσχημα τη ρίψη βομβών από τρία γερμανικά αεροπλάνα, ο επικεφαλής του εκστρατευτικού σώματος, Γάλλος στρατηγός Μορίς Σαράιγ, καταλαμβάνει δίχως συνεννόηση με τις ελληνικές αρχές τα «εχθρικά» προξενεία της συμπρωτεύουσας (γερμανικό, αυστροουγγρικό, βουλγαρικό, τουρκικό), κατάσχει τα αρχεία και απελαύνει το προσωπικό τους.
	1916
Ιαν	Κατάληψη Κέρκυρας από Αντάντ προκειμένου να καταφύγουν οι βασιλείς, η κυβέρνηση και ο εξαντλημένος στρατός της Σερβίας
13 Μαΐ	Κατάληψη Ανατολικής Μακεδονίας από Γερμανία & Βουλγαρία. Καταλαμβάνουν το στρατηγικής σημασίας

- οχυρό Ρούπελ, νοτίως του Μπέλες, δίχως η φρουρά του να προβάλλει την παραμικρή άμυνα. Η κατάληψη είχε προσυμφωνηθεί από τη κυβέρνηση Σκουλούδη.
- Σε αντίδραση ολοκληρώνεται η κατοχή της Αντάντ με την επιβολή στρατιωτικού νόμου στη Θεσσαλονίκη από τον Γάλλο στρατηγό Σαράιγ, την κατάληψη της Θάσου και το μερικό ναυτικό αποκλεισμό της Παλαιάς Ελλάδας.
- 16 Μαΐου Ο Πρωθυπουργός παρουσιάζει στους πρεσβευτές Βρετανίας και Γαλλίας το σχέδιο του για σχηματισμό προσωρινής κυβέρνησης με επικράτεια τις «Νέες Χώρες» και δημιουργία στρατού για να πολεμήσει στο πλευρό της Αντάντ, αποκλείοντας την εξέγερση στην «Παλαιά Ελλάδα». Η Βρετανία αρνείται να δώσει τη συγκατάθεση ματαιώνοντας την άμεση εφαρμογή του σχεδίου.
- Στρατιωτική κατάληψη της Θεσσαλίας από τους Γάλλους, της Ηπείρου από τους Ιταλούς και του Ισθμού από γαλλορωσικές μονάδες.
- 8 Ιουνίου Κοινή διακοίνωση της Βρετανίας της Γαλλίας και της Ρωσίας με την οποία ζητούν την άμεση γενική αποστράτευση την αντικατάσταση της κυβέρνησης Σκουλούδη από υπηρεσιακή, τη διάλυση της βουλής και τη διενέργεια εκλογών. Ο Βενιζέλος συγχαίρει τις μεγάλες δυνάμεις για την παρέμβασή τους.
- 21 Ιουνίου Γαλλοβρετανικό τελεσίγραφο απαιτεί από την κυβέρνηση να αποστρατεύσει τον ελληνικό στρατό, προκειμένου ο Σαράιγ να έχει ελευθερία κινήσεων. Η Ελλάδα προέβη στην αποστράτευση δώδεκα ηλικιών στρατευσίμων.
- 4 Αυγούστου Οι Γερμανοβούλγαροι προελαύνουν σε όλο το μέτωπο, καταλαμβάνοντας τη Φλώρινα και τις Σέρρες. Καταλαμβάνονται η Καβάλα και η Δράμα χωρίς η Αθήνα να αντιδράσει. Ο Βενιζέλος οργανώνει στην Αθήνα συλλαλητήρια ενώ οι αντίπαλοι του οργανώνουν αντισυλλαλητήρια.
- 16 Αυγ Εισέρχεται στο πόλεμο η Ρουμανία στο πλευρό της Αντάντ. Η κυβέρνηση Ζαΐμη διαπραγματεύεται με την Αντάντ την είσοδο της Ελλάδος στον πόλεμο ενώ ο Βενιζέλος να συμμετάσχει για αυτό το σκοπό σε οικουμενική κυβέρνηση. Προειδοποιεί ότι σε αντίθετη περίπτωση θα προβεί σε διχασμό του κράτους δημιουργώντας το κράτος Θεσσαλονίκης.
- 17 Αυγ Δημιουργία κινήματος Εθνικής Άμυνας (Θεσσαλονίκη & υποστήριξη Σαράιγ). Ο Σαράιγ οργανώνει κίνημα Ελλήνων αξιωματικών, με την απειλή ότι σε διαφορετική περίπτωση θα εγκαθιστούσε στη Θεσσαλονίκη την εξόριστη σερβική κυβέρνηση. Η Ελλάδα χωρίζεται de facto σε δυο ανταγωνιστικά κράτη. Ο Βενιζέλος θεωρεί το κίνημα πρόωρο καθώς αναμένει τις διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης Ζαΐμη.

- 29 Αυγ Το Δ' Σώμα Στρατού παραδίδει αμαχητί την Καβάλα και μεταφέρεται στη γερμανική πόλη Γκέρλιτς, σε συνθήκες πολυτελούς αιχμαλωσίας.
Ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης παραιτείται από τη θέση του υπασπιστή του βασιλέως σε ένδειξη διαμαρτυρίας.
- 13 Σεπτ Παράλληλα με το κίνημα στη Θεσσαλονίκη ο Βενιζέλος με τον Κουντουριώτη μεταβαίνει στην Κρήτη συγκεντρώνει τους υποστηρικτές του και συγκροτεί μαζί με τον Δαγκλή προσωρινή κυβέρνηση. Μετά την Κρήτη στο επαναστατικό του κίνημα προσχωρούν και τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου. Μεταβαίνει στην Θεσσαλονίκη, εγκαθιστά την επαναστατική κυβέρνηση και έχει ως πρώτο μέλημα να συγκροτήσει στρατό για να συμμετάσχει στις επιχειρήσεις και να ανακτήσει τα καταληφθέντα εδάφη.
- 26 Σεπτ Συγκρότηση κυβέρνησης Εθνικής Άμυνας από τον Ελευθέριο Βενιζέλο.
- Οκτ Ο Σαράιγ επιβάλλει μια «ουδέτερη ζώνη» μεταξύ των δύο Ελληνικών Κρατών (Κατερίνη - Σερβία - Γρεβενά), αντικαθιστώντας τις τοπικές ελληνικές αρχές με γαλλικές στρατιωτικές μονάδες.
Ο στρατός εθνικής αμύνης αρχίζει να σχηματίζεται με εθελοντές από την Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου, τη Μακεδονία και τη Μικρά Ασία ενώ ο διχασμός έχει ως αποτέλεσμα πολλοί να προσπαθούν να αποφύγουν τη στράτευση και να συγκρούονται με την κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης.
- 10 Οκτ Σε υλοποίηση μυστικής συμφωνίας μεταξύ Γάλλων και του Βασιλιά ο Γάλλος ναύαρχος Φουρνέ καταλαμβάνει τον ναύσταθμο και τον ελαφρύ στόλο.
Η Γαλλία αποστέλλει τελεσίγραφο στην Κυβέρνηση των Αθηνών, ζητώντας τον παροπλισμό των βαριών πολεμικών πλοίων, την παράδοση των ελαφρών και την επιβολή ελέγχου στις σιδηροδρομικές συγκοινωνίες. Πριν να πάρουν απάντηση στο τελεσίγραφό τους, οι σύμμαχοι της Αντάντ απαίτησαν και την παράδοση οπλισμού του ελληνικού στρατού. Η κυβέρνηση Λάμπρου απέρριψε τελεσίγραφο και την απαίτηση. Η Αντάντ επιβάλλει ναυτικό αποκλεισμό στο κράτος των Αθηνών.
- 21 Οκτ Δυνάμεις της προσωρινής κυβέρνησης με επικεφαλής τον Πλαστήρα καταλαμβάνουν την Κατερίνη.
- Νοε Νοεμβριανά. Η απόπειρα αγγλογαλλικών μονάδων να καταλάβουν στρατηγικά σημεία της Αθήνας, κατόπιν μυστικής συμφωνίας με το βασιλιά αποκρούεται δυναμικά από τους οπαδούς του, με αποτέλεσμα να καθαιρεθεί ο Φουρνέ, να παραιτηθεί ο Γάλλος πρωθυπουργός Μπριάν και ο Κων/νος να γίνει μετά τον Γερμανό Αυτοκράτορα ο μισητότερος άνθρωπος στη

	Γαλλία. Συγκρούσεις μεταξύ Βενιζελικών Αντιβενιζελικών.
	Η Αντάντ απαντά καταλαμβάνοντας τις Κυκλάδες κι επιβάλλοντας ολοκληρωτικό αποκλεισμό της Νότιας και Δυτικής Ελλάδας, με αποτέλεσμα εκατοντάδες (τουλάχιστον) θανάτους από πείνα.
16 Νοε	Ο Βενιζέλος κηρύττει τον πόλεμο σε Βουλγαρία και Γερμανία.
19 Νοε	Οι Σέρβοι, υποστηριζόμενοι από τον Αγγλογαλλικό στρατό και δυνάμεις Ρώσων και Ιταλών, που έφθασαν εκεί προελαύνοντας από την Αλβανία, ανέκτησαν το Μοναστήρι. Η πρώτη σημαντική πόλη που κατάλαβαν.
24 Νοε	Μετά τις διώξεις των φιλελευθέρων στην Αθήνα η προσωρινή κυβέρνηση κηρύσσει έκπτωτο τον Κωνσταντίνο.
18 Νοε	Οι δυνάμεις της Αντάντ αναλαμβάνουν έναντι του Βασιλιά, την υποχρέωση να μην επιτρέψουν στρατεύματα της προσωρινής κυβέρνησης να επεκταθούν στη Θεσσαλία και στην Ήπειρο. Συνέπεια των εγγυήσεων αυτών είναι να μη χρηματοδοτείται η προσωρινή κυβέρνηση από τους συμμάχους και να μη μπορεί να προχωρήσει στην επιστράτευση. Μάχη του Φιλοπάππου εναντίον των Αγγλογάλλων.
25 Νοε	Ναυτικός αποκλεισμός της παλιάς Ελλάδας από την Αντάντ με σκοπό την κάμψη της λαϊκής υποστήριξης στον Κωνσταντίνο. Ο Βασιλιάς σχεδιάζει ταυτόχρονη επίθεση του στρατού και των Γερμανών Βουλγάρων κατά των δυνάμεων της Αντάντ στη Μακεδονία. Τα σχέδια του ματαιώνονται διότι οι Γερμανοί δεν μπορούν να διαθέσουν δυνάμεις.
Δεκ	Διακοινώσεις των κρατών της Αντάντ προς τον Βασιλιά με τις οποίες αξιώνουν τον περιορισμό του Στρατού στην Πελοπόννησο, απαγόρευση συνελεύσεων επιστράτων Β ως του Ισθμού, απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων, επίσημη συγγνώμη προκειμένου να αρθεί ο αποκλεισμός. Ο Κωνσταντίνος συμμορφώνεται αφού βεβαιώνεται ότι οι Γερμανοί δεν πρόκειται να εκδηλώσουν επίθεση εναντίον της Αντάντ στη Μακεδονία.
	1917
Απρ	Ξεκινά με καθυστέρηση τριών μηνών η επιστράτευση από την προσωρινή κυβέρνηση κατόπιν λήψης οικονομικής βοήθειας από τους συμμάχους.
1 ^η Μαΐου	Μάχη του Ραβινέ εναντίον Γερμανοβουλγάρων. Υπό μορφή εξεγέρσεων για να μην παραβιάζονται αποκάλυπτα οι εγγυήσεις της Αντάντ προς τον Κωνσταντίνο αποκτούνται από το κράτος της Θεσσαλονίκης τα Ιόνια νησιά πλην της Κέρκυρας.
16 Μαΐου	Οι Βρετανοί επειγόμενοι να αποσύρουν τα στρατεύματα τους από το Μακεδονικό Μέτωπο συγκατατίθενται στη

	λύση του « Ελληνικού Προβλήματος» και την έξωση του Κωνσταντίνου.
29 Μαΐ	Έξωση Κωνσταντίνου Α΄ Απειλούμενος με βομβαρδισμό της πρωτεύουσας από τον συμμαχικό στόλο, ο Κωνσταντίνος εγκαταλείπει τελικά τη χώρα στις 11 Ιουνίου 1917, παραδίδοντας τον θρόνο στον δευτερότοκο γιο του και την εξουσία στους αντιπάλους του.
30 Μαΐ	Ανάρρηση νέου Βασιλιά Αλέξανδρου Α΄
11 Ιουν	Οι Γάλλοι καταλαμβάνουν την Αθήνα.
12 Ιουν	Η «Μάχη της Σημαίας» και η βίαιη κατάληψη της Θεσσαλίας από τον Γαλλικό στρατό
14 Ιουν	Καταφθάνει στην Αθήνα από τη Θεσσαλονίκη ο Ελευθέριος Πρωθυπουργός, υπό την προστασία γαλλικών αποικιακών στρατευμάτων και την 26 Ιουν αναλαμβάνει πρωθυπουργός ολόκληρης της Ελλάδας. Κηρύσσει τη χώρα σε πόλεμο καταλύει άρθρα του Συντάγματος, καταστέλλει τη φιλοβασιλική αντίδραση. Αντιμετωπίζει ένα κράτος εχθρικό όπου επικρατεί πνεύμα απείθειας και σφοδρής αντίδρασης προς τη νέα κυβέρνηση. Προβαίνει σε ευρείες εκκαθαρίσεις στον στρατό, στο κρατικό μηχανισμό και επιβάλλει έκτακτα μέτρα. Λόγω των μέτρων αυτών το Βενιζελικό καθεστώς βιώνεται ως τυραννία. Ο Πρωθυπουργός ξεκινάει περιοδεία στις πρωτεύουσες των ξένων κρατών για να ζητήσει τη βοήθεια τους προκειμένου να δημιουργήσει ισχυρό στρατό και να του δοθούν τρόφιμα και καύσιμα τα οποία είχαν περιοριστεί λόγω το αποκλεισμού. Αντιμετωπίζει αρνητικό κλίμα λόγω της μικρής σημασίας που δίνουν οι σύμμαχοι στο Μακεδονικό μέτωπο. Στέλνει το στρατό στη Μακεδονία και το στόλο στα στενά.
12 Ιουλ	Επαναλειτουργία της βολής της 31 Μαΐου 1915 προκειμένου να αποκατασταθεί πλασματικά η συνταγματική νομιμότητα.
9 Ιουλ	Απόπειρα εξέγερσης κατά της κυβέρνησης στην Τρίπολη. Η δεινή οικονομική κατάσταση και η έλλειψη τροφίμων δυσχεραίνει το κυβερνητικό έργο.
2 Αυγ	Επιβολή στρατιωτικού νόμου από την Κυβέρνηση. Κατάργηση ελέγχων από συμμαχικές επιτροπές στις επικοινωνίες, την αστυνομία και τους σιδηροδρόμους. Διατήρηση τους στα διαβατήρια και τους λιμένες μέχρι την οριστική συνεννόηση με την Ελληνική κυβέρνηση.
26 έως 27 Αυγ	Ομιλία Βενιζέλου στη Βουλή. Εμφάνιση Λευκής Βίβλου με τη φιλογερμανική πολιτική του Κων/νου. Έναρξη υποστήριξης πολιτικής Βενιζέλου από αντιβενιζελικό τύπο. Ανεξάρτητοι βουλευτές συμπράττουν με το Βενιζέλο.

Δεκ	Ανάκληση Σεράιγ στη Γαλλία λόγω της διστακτικότητας που δείχνει και την τελμάτωση των επιχειρήσεων. Αντικατάσταση του από τον Γκιγιομά με τον οποίο ο Πρωθυπουργός έχει μακρές συζητήσεις προκειμένου να αποφύγει τη μείωση των συμμαχικών δυνάμεων στο Μακεδονικό μέτωπο, κάτι που το πετυχαίνει.
	1918
30 Ιαν 1 Φεβ 21 Μαρ	Στάση 2 ^{ου} Συντάγματος στη Λαμία. Στάση στη Θήβα. Κρίση στο Δυτικό Μέτωπο μετά από τη Μεγάλη Γερμανική επίθεση, προκαλεί ανάγκη αντικατάστασης των συμμαχικών στρατευμάτων από τα Ελληνικά στο Μακεδονικό Μέτωπο, προκειμένου να ενισχυθεί το Δυτικό.
Απρ	Επέμβαση του Βενιζέλου στο εξωτερικό για αποφυγή αποδυναμώσεως του Μακεδονικού Μετώπου.
30 Μαΐου	Κατάληψη ΣΚΡΑ. Επιβεβαιώνονται οι διπλωματικές μάχες που είχε δώσει ο Βενιζέλος για την αξία του Ελληνικού στρατιωτικού παράγοντα. Παραιτείται η Βουλγαρική κυβέρνηση και ο Βενιζέλος επιδίδεται σε ένα διπλωματικό αγώνα προκειμένου να αποφευχθεί ξεχωριστή σύναψη ειρήνης με τους Βουλγάρους, οι οποίοι κατέχουν την Ανατολική Μακεδονία και Σερβικά εδάφη.
Ιουλ	Ο Βρετανός πρωθυπουργός Λόιντ Τζωρτζ ζητά από το Βενιζέλο να συγκατατεθεί σε ξεχωριστή σύναψη ειρήνης με τη Βουλγαρία υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα θιγούν τα συμφέροντα της Ελλάδος. Αυτό αποτρέπεται προκειμένου να αποφευχθούν περαιτέρω συγκρούσεις από τη δημιουργία μίας αυτόνομης Μακεδονίας
2 Σεπ	Γενική επίθεση των συμμάχων στο βαλκανικό μέτωπο. Συμμετοχή της Ελλάδας με 10 Μεραρχίες. Η Βουλγαρία συνθηκολογεί δύο εβδομάδες μετά.
3 Σεπ	Ανακοίνωση Πολεμικών Στόχων της Ελλάδας όχι επίσημο Ελληνικό Πρόγραμμα αλλά ως βλέψεις του Ελληνικού Έθνους.
14 έως 21 Σεπ 16 Σεπ 1918	Κατάρρευση του μετώπου των Βουλγάρων Διαπραγματεύσεις μεταξύ Γάλλων και Βουλγάρων την ανακωχή. Συμμετοχή στρατηγού Δαγκλή. Επιτυγχάνεται οι Βούλγαροι να εκκενώσουν τη Μακεδονία και να τη παραδώσουν στο Ελληνικό Στρατό.
29 Σεπ	Συνθηκολόγηση Βουλγαρίας. Η Οθωμανική Αυτοκρατορία ενημερώνεται ότι η Γερμανική κυβέρνηση αποφάσισε να ζητήσει από τον Πρόεδρο των Η.Π.Α να αναλάβει πρωτοβουλίες για ειρηνευτική διάσκεψη και συνειδητοποιεί ότι οι όροι της ειρήνης δεν θα τεθούν από τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες.
30 Σεπ	Υπογραφή τροποποιημένης συνθήκης Sykes Picot. Οι Βρετανοί επιθυμούν την πλήρη αναθεώρηση της προς όφελος τους, στρέφοντας την προσοχή των Γάλλων στη

	Μέση Ανατολή. Η διχοστασία μεταξύ τους βλάπτει τα ελληνικά συμφέροντα.
5 Οκτ	Διασυμμαχική σύσκεψη στο Παρίσι. Οι Βρετανοί διαφωνούν με τους Γάλλους για την πορεία των επιχειρήσεων. Επιθυμούν την κατεύθυνση τους προς Σερβία-Ρουμανία όχι Κωνσταντινούπολη. Βρετανοί ξεκαθαρίζουν ότι οι επιχειρήσεις της Τουρκίας είναι δικό τους θέμα και ότι ο έλεγχος των ναυτικών επιχειρήσεων στα Δαρδανέλια πρέπει να είναι δικός τους.
9 Οκτ	Διπλωματικές ενέργειες Αθηνών για να αποτρέψουν υπογραφή συνθήκης ειρήνης της Αντάντ με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Ελληνικός στόλος σε ετοιμότητα να επέμβει στην περίπτωση που οι Ιταλοί προσαρτούσαν βιαίως τη Σμύρνη.
17 Οκτ Δεκ 1918 –Αυγ 1920	Συνθηκολόγηση Σουλτάνου (Ανακωχή Μούδρου) Συνέδριο Παρισίων
	1919
Ιαν έως Απρ 2-15 Μαΐ 19 Μαΐ Ιαν-Ιουν Ιουν 1919 14-27 Νοε	Εκστρατεία Κριμαίας Αποβίβαση Ελληνικού Στρατού στη Σμύρνη Αποβίβαση Κεμάλ στη Σαμψούντα Διάσκεψη Ειρήνης στο Παρίσι. Υπογραφή Συνθήκης των Βερσαλλιών Συνθήκη Νεϊγύ, συμφωνία ανταλλαγής πληθυσμών με Βούλγαρους.
	1920
28-10 Αυγ 30 Ιουλ 12-25 Οκτ	Συνθήκη Σεβρών Απόπειρα δολοφονίας του Βενιζέλου Αιφνίδιος θάνατος βασιλιά Αλέξανδρου Α'. Η πολιτική κατάσταση σε βάρος των φιλελευθέρων μετατρέπεται σε άτυπο δημοψήφισμα υπέρ της επιστροφής του Βασιλιά.
1-14 Νοε 22 Νοε -15 Δεκ	Εκλογική ήττα Βενιζέλου Δημοψήφισμα επιστροφής βασιλιά Κωνσταντίνου Α'
	1921
Μαρ	Η Ελληνική επίθεση ανακόπτεται στον π. ΣΑΓΓΑΡΙΟ. Η Ελλάδα δηλώνει πρόθυμη να αποδεχθεί βρετανική πρόταση για ειρηνευτικό συμβιβασμό.
Απρ	Οι σύμμαχοι κηρύττουν ουδετερότητα. Παρά την ουδετερότητα οι Γάλλοι και οι Ιταλοί εφοδιάζουν τους Τούρκους εθνικιστές.
	1922
Μαρ Σεπ Αυγ 25 Σεπ	Εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο (Πρωτοπαπαδάκης) Μικρασιατική Καταστροφή Τουρκική Επίθεση, υποχώρηση του Ελληνικού Στρατού. Ανακωχή Μουδανίων (λήξη Μικρασιατικής εκστρατείας)
	1923
24 Ιουλ	Συνθήκη Λωζάννης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Γ» ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ (ΤΘ) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΡΙΦΗ

**Η ΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΜΟΝΑΡΧΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟ**

Περίοδος από το 1910 έως και Ανάληψη Βασιλιάς από τον Κωνσταντίνο

Το 1910 ο Βενιζέλος αντιτίθεται στην ανατροπή του πολιτεύματος, η οποία θα προκαλούταν από την συγκρότηση μίας συντακτικής συνελεύσεως. Δεν εκμεταλλεύεται το δυσμενές κλίμα που είχε δημιουργηθεί απέναντι στη Μοναρχία μετά τα γεγονότα του 1897. Γνωρίζει ότι η σύγκρουση με τη Μοναρχία θα προκαλούσε έριδες, εσωτερική διαίρεση και διεθνείς αντιδράσεις. Επιλέγει το δρόμο της ομόνοιας και της ενότητας διότι για αυτόν προέχει η ενότητα του λαού στην περίοδο που αναμένονται οι μεγάλες ανακατατάξεις των Βαλκανικών Πολέμων. Στην επιλογή αυτή τον βοηθά το γεγονός ότι Βασιλιάς είναι ο Αγγλόφιλος Γεώργιος Α΄.

Πριν τον Α΄ Βαλκανικό πόλεμο ο Βενιζέλος έρχεται σε αντίθεση με την επιθυμία του Παλατιού να τηρήσει στάση αναμονής στην εξωτερική πολιτική, όπως αυτή εκφράζεται τόσο από τους υπουργούς Εξωτερικών Λάμπρο Κορομηλά και Δικαιοσύνης Νικόλαο Δημητρακόπουλο. Επιπλέον δε συμφωνεί σε μία εκ των προτέρων συμφωνία διανομής με τη Βουλγαρία, διότι θεωρούσε ότι δεν θα υλοποιούνταν και ότι η Βουλγαρία θα επέβαλλε τα τελεσμένα που θα προκαλούσε ο στρατός της. Έτσι απέκλεισε την περίπτωση τήρηση ουδέτερης στάσης.

Με την έναρξη του Α΄ Βαλκανικού η συνεργασία του με τον Βασιλιά Γεώργιο είναι ομαλή και τον χρησιμοποιεί για να κατευθύνει τον επικεφαλής του Στρατού διάδοχο Κωνσταντίνο, προκειμένου να πετύχει τους στόχους της Κυβερνήσεως. Ένας από αυτούς, η κατάληψη της Θεσσαλονίκης, έρχεται σε αντίθεση με τον στόχο του Διαδόχου Κωνσταντίνου να καταστρέψει τον τουρκικό στρατό κινούμενος προς Μοναστήρι. Παρ' ότι ο Κωνσταντίνος ως Διάδοχος και Αρχιστράτηγος υπαγόταν στον Βενιζέλο, ο οποίος ήταν και υπουργός των στρατιωτικών, αγνόησε κατ' επανάληψη τις εντολές του για την κατάληψη της Θεσσαλονίκης. Αυτή επιτυγχάνεται με δυσκολία και άσκηση συνεχών πιέσεων του Βενιζέλου προς τον Κωνσταντίνο μέσω του Βασιλιά Γεωργίου.

Ανάληψη Βασιλείας από Κωνσταντίνο μέχρι και Απομάκρυνση του

Η κατάσταση επιδεινώθηκε με το θάνατο του Βασιλιά Γεωργίου οπότε ο Κωνσταντίνος ως βασιλιάς πλέον και Αρχιστράτηγος δεν υπάγεται στην κυβέρνηση. Αυτό φάνηκε στο Β΄ Βαλκανικό με την άρνηση του να υιοθετήσει την πρόταση του Βενιζέλου να ικανοποιηθεί το αίτημα που υπέβαλλαν οι Βούλγαροι μέσω του Ρουμάνου Βασιλιά για ανακωχή. Επέβαλλε τη συνέχιση των επιχειρήσεων με σκοπό να καταστρέψει τους Βουλγάρους κάτι που δεν ήταν αποδεκτό από μεγάλες δυνάμεις όπως η Αυστρία και η Ρωσία, με συνέπεια ο Ελληνικός Στρατός να αποκοπεί λόγω διακοπής των επιχειρήσεων από τους Σέρβους, γεγονός που

προκάλεσε ρήγμα στο μέτωπο. Το αποτέλεσμα ήταν να τεθεί σε κίνδυνο η υπογραφή της ανακωχής με τους Βούλγαρους και να αντιμετωπιστεί το ενδεχόμενο να υπογραφεί υπό συνθήκες δυσμενέστερες λόγω της καταστάσεως στο πολεμικό μέτωπο. Ο φόβος αυτής της εξελίξεως έκανε τον Κωνσταντίνο να υπαναχωρήσει και να επιτρέψει στο Βενιζέλο να προβεί σε άμεση σύναψη ανακωχής.

Οι διαφωνίες του Βασιλιά με το Βενιζέλο συνεχίστηκαν καθώς σε αντίθεση με το διεθνές περιβάλλον, το οποίο ο Πρωθυπουργός είχε αφουγκραστεί και είχε κατανοήσει ο Κωνσταντίνος επιθυμούσε τον περιορισμό των εδαφών της Βουλγαρίας στο όριο πριν τον Α΄ Βαλκανικό. Επιπλέον η Βρετανία, η Ρωσία και η Αυστροουγγαρία επιθυμούσαν την παραχώρηση της Δράμας και της Καβάλας στη Βουλγαρία. Ο Πρωθυπουργός απείλησε τον Βασιλιά με παραίτηση και τον ώθησε να εκμεταλλευτεί την προσωρινή προσπάθεια της Γερμανίας να δημιουργήσει ένα αντισλαβικό άξονα με το να ζητήσει από τον Γερμανό βασιλιά παρέμβει υπέρ των ελληνικών διεκδικήσεων. Αποτέλεσμα ήταν να παραχωρηθεί η Καβάλα στην Ελλάδα.

Ο Κωνσταντίνος ήταν γαμπρός του Γερμανικού Αυτοκράτορα (Κάιζερ) και ταυτόχρονα εκφραστής της συντηρητικής πλευράς, της παλαιάς Ελλάδας. Λόγω της εκτίμησής του ότι η Ελλάδα δεν θα μπορούσε να ανταγωνιστεί τη Θαλάσσια Ισχύ της Βρετανίας και εξαιτίας της Γερμανικής Ηπειρωτικής Ισχύος, η οποία θα αδυνατούσε να τροφοδοτήσει την Ελλάδα επέλεξε την πολιτική της ουδετερότητας, η οποία στήριζε έμμεσα τα γερμανικά συμφέροντα. Διέθετε πλειοψηφία στην «Παλιά» Ελλάδα και εκπροσωπούσε την αντιπολεμική διάθεση των λαϊκών στρωμάτων και την διατήρηση των κεκτημένων εκφράζοντάς τα με την πολιτική της «μικράς πλην εντίμου» Ελλάδας του 1912. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Σωτήρης Ριζάς οι δυναστικοί δεσμοί και πολιτισμικοί παράγοντες με την ευρεία έννοια συνέτειναν στη διαφοροποίηση των απόψεων του με το Βενιζέλο (Ριζάς: σελ. 27). Οι απόψεις του ενισχυόταν από την εκτίμηση του Βουλγαρικού κινδύνου και του Ρωσικού πανσλαβισμού γεγονός που επέβαλλε την διατήρηση των Ελληνικών δυνάμεων εντός της Ελληνικής επικράτειας. Έτσι λοιπόν ο Βασιλιάς, ο πολεμιστής Βασιλιάς παρά τον «βυζαντινό» ρομαντισμό του και την σύνδεση του με την βυζαντινή παράδοση του μαρμαρωμένου βασιλιά, εκφράζει την στρατηγική της Μεγάλης Ιδέας ως εσωστρεφή πατριωτισμό της Παλαιάς Ελλάδας. Της Ελλάδας που θεωρούσε του κατοίκους των νέων χωρών ως επήλυδες, ξένους. Αυτό το οξύμωρο φάνηκε στην στάση που τήρησε απέναντι στην πρόταση του Βενιζέλου να συμμετέχει η Ελλάδα στις επιχειρήσεις των Δαρδανελίων αλλά και να εισέλθει η Ελλάδα στον πόλεμο στο πλευρό της Σερβίας. Οι αμφιταλαντεύσεις και οι αλλαγές αποφάσεων που οδήγησαν στην παραίτηση του Βενιζέλου καταδεικνύουν ότι το ήδη επιβαρυνόμενο κλίμα των μεταξύ τους σχέσεων και η έλλειψη εμπιστοσύνης εμπόδισε την σύμπλευση τους.

Αποτέλεσμα ήταν ο εθνικός διχασμός και η συμμετοχή των ξένων δυνάμεων στην ελληνική πολιτική. Όπως χαρακτηριστικά περιγράφει ο Λεονταρίτης στο πόνημα του αναλύοντας την πολιτική τους: Ο Βασιλιάς προς όφελος των στόχων του εναντίον της προσωρινής κυβέρνησης του Βενιζέλου θέλησε να προσφύγει σε εμφύλιο πόλεμο στο εσωτερικό, υποδαυλιζόμενο από το εξωτερικό με ξενική εισβολή και αναπόδραστους κινδύνους για την ακεραιότητα της χώρας. Ο Βενιζέλος ανάμειξε τον εξωτερικού παράγοντα στο εσωτερικό, με σκοπό την προώθηση

επεκτατικής εξωτερικής πολιτικής συνδεδεμένης με το όραμα εκσυγχρονισμού της νέας πολιτικής τάξης.

Συμπερασματικά η απεμπόληση από την Μοναρχία του ρόλου της ως σύμβολο εθνικής ενότητας και η εμπλοκή της στην πολιτική είχε μακρόχρονες συνέπειες οι οποίες με τεράστιες αναταράξεις οδηγήθηκαν σε λύση το 1974 με την αλλαγή του πολιτεύματος.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Δ» ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ (ΤΘ) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΡΙΦΗ

ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Γαλλία

Η Γαλλία ανέλαβε την εκστρατεία της Θεσσαλονίκης με σκοπό να αποκτήσει δεσπόζουσα θέση στα Βαλκάνια.

Είχε ιμπεριαλιστικές βλέψεις τόσο στην Εγγύς όσο και στη Μέση Ανατολή γεγονός που αποδεικνύεται και από τις συμφωνίες Sykes–Picot.

Ο σκοπός της να ελέγχει την Ελλάδα και η προσπάθεια της να εγκαταστήσει ένα είδος προτεκτοράτου σε αυτή οφείλονταν στις βλέψεις που είχε στα Βαλκάνια και στην Εγγύς Ανατολή καθώς και στις βλέψεις της για έλεγχο της Αδριατικής και της Ανατολικής Μεσογείου. Στην προσπάθειά της να κυριαρχήσει στην Εγγύς Ανατολή είχε επιδείξει έντονη χρηματοπιστωτική δραστηριότητα στην οθωμανική αυτοκρατορία, απειλώντας τα Βρετανικά συμφέροντα. Επιθυμούσε τη διατήρηση των διομολογήσεων και των συμβολαίων που είχαν συναφθεί με την Οθωμανική Αυτοκρατορία πριν τον Α΄ ΠΠ καθώς και την εξασφάλιση των συμφερόντων των εταιρειών της. Σκόπευε στο έλεγχο της Συρίας, και του Λιβάνου.

Στα πλαίσια αυτού του σκοπού, υποστήριξε την κυβέρνηση του Βενιζέλου. Για να αμβλύνει την οξύτητα του ανταγωνισμού με την Ιταλία ακολούθησε ως προς τα συμφέροντα της Ελλάδα πολιτική σύμφωνα με την οποία έκανε προς την Ιταλία παραχωρήσεις σε θέματα που δεν την επηρέαζαν άμεσα με σκοπό να αποκτήσει ανταλλάγματα προς όφελος της στα θέματα που την επηρέαζαν και την ενδιέφεραν. Αυτή ήταν και η πολιτική που ακολούθησε στο θέμα της Σμύρνης.

Κύριοι αντίπαλοι στην πολιτική της στην Εγγύς Ανατολή από την πλευρά των συμμάχων της ήταν η Βρετανία και η Ιταλία.

Βρετανία

Με το πανίσχυρο ναυτικό της η Βρετανία κυριαρχούσε στην Ανατολική Μεσόγειο. Σκόπευε στην ελεύθερη ναυσιπλοΐα των Στενών του Βοσπόρου αλλά και της Διώρυγας του Σουέζ. Είχε ιδιαίτερη σημασία για αυτή, ο έλεγχος της εισόδου των Στενών. Επιπλέον είχε ως στόχο να ελέγχει την Μεσοποταμία λόγω των κοιτασμάτων πετρελαίου. Ειδικότερα επιθυμούσε να ελέγχει το ΙΡΑΚ και την πλούσια σε πετρέλαιο περιοχή της Μοσούλης. Επιπλέον ήθελε να ελέγχει την Παλαιστίνη.

Κύριος αντίπαλος της πριν τον Α΄ΠΠ ήταν η Ρωσία και οι επεκτατικές της βλέψεις προς την Μέση Ανατολή και τον Περσικό κόλπο και τον Ινδικό ωκεανό, ενώ στην Αφρική και στις εκεί αποικίες η Γαλλία. Η άνοδος της Γερμανίας και η απευθείας

απειλή της ναυτικής κυριαρχίας της Βρετανίας την ώθησε να συμμαχήσει με τη Γαλλία και τη Ρωσία εναντίον της.

Η ανάγκη ελέγχου των θαλάσσιων επικοινωνιών της Ανατολικής Μεσογείου την οδήγησε να συμμετάσχει στην αναδιοργάνωση του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού και την άρνηση της να την αναλάβει η Γαλλία, η οποία είχε και την αναδιοργάνωση του Στρατού Ξηράς. Με αυτό τον τρόπο έλεγχε την ασύμφορη για αυτήν κυρίαρχη θέση της Γαλλίας στα Βαλκάνια.

Με την αλλαγή της πολιτικής των προσαρτήσεων λόγω της αλλαγής πολιτικής της Ρωσίας μετά την πτώση του Τσάρου και την είσοδο των Η.Π.Α στον πόλεμο εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία για να αναθεωρήσει τις μυστικές συμφωνίες που αφορούσαν τον διαμοιρασμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας προς όφελος της αναχαιτίζοντας την Γαλλία και τα συμφέροντα της.

Στα θέματα που αφορούσαν την Ελλάδα, άφησε την πρωτοβουλία των κινήσεων στη Γαλλία.

Ιταλία

Σκοπός της Ιταλίας ήταν να ελέγχει την Αδριατική κα μέσω της Αλβανίας να διεισδύσει πολιτικά και οικονομικά στα Βαλκάνια. Είχε εκδηλώσει επεκτατικές βλέψεις τόσο εναντίον τη Αυστροουγγαρίας για τον έλεγχο της Αδριατικής, όσο και εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, έχοντας βλέψεις στη Μικρά Ασία, στα νησιά του Αιγαίου και στη Βόρεια Αφρική.

Στην προώθηση των συμφερόντων της έβλεπε ως αντίπαλο τη Γαλλία, η οποία με την φιλοβενιζελική πολιτική της πυροδοτούσε τα ανθελληνικά της ένστικτα, τα οποία ενισχύονταν από τον Ελληνικό μεγαλοϊδεατισμό. Οι Ιταλοί πίστευαν πως εάν η Ελλάδα επεκταθεί θα αποτελέσει ανταγωνιστή τους στη Μεσόγειο. Επιθυμούσαν τη διατήρηση των διομολογήσεων και των συμβολαίων που είχαν συναφθεί με την Οθωμανική Αυτοκρατορία πριν τον Α' ΠΠ καθώς και την εξασφάλιση των συμφερόντων των εταιρειών τους.

Η εξαίρεση της Ιταλίας από την συμφωνία Sykes–Picot ενίσχυσε την αντίθεση της με τη Γαλλία αλλά και την πολεμική της εναντίον της Ελλάδας, την οποία και εκδήλωσε με κατάληψη ελληνικών εδαφών στην Ήπειρο.

Η προσπάθεια της για έλεγχο της Αδριατικής και αποφυγή εξόδους της Σερβίας σε αυτή την έφερε σε αντίθεση με τη Ρωσία. Επιπλέον η εμμονή της μετά την είσοδο των Η.Π.Α στον πόλεμο να ενεργεί σύμφωνα με τους κανόνες της ισορροπίας δυνάμεων και την πολιτική της προσάρτησης εδαφών την οδήγησαν σε ρήξη με αυτές.

Ρωσία

Σκόπευε στην έξοδο στη Μεσόγειο και τον έλεγχο των στενών του Ελλησπόντου, η οποία ισοδυναμούσε με κατοχή της Κωνσταντινούπολης. Η πολιτική της αυτή την έφερε σε αντίθεση με τον Ελληνικό Μεγαλοϊδεατισμό.

Η επανάσταση των Μπολσεβίκων την οδήγησε σε αλλαγή πολιτικής και την εξαφάνιση της από τον ανταγωνισμό των Μεγάλων Δυνάμεων. Επιπλέον προκάλεσε την αλλαγή της εξωτερικής πολιτικής των υπολοίπων δυνάμεων και ως συνέπεια δημιούργησε συνθήκες για την υποστήριξη της δημιουργίας ενός Τουρκικού κράτους ως συνεχιστή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στα εδάφη όπου υπήρχαν Τουρκικοί πληθυσμοί. Η χρονική αυτή σύμπτωση των συμφερόντων Ρωσίας με Νεότουρκους σε συνδυασμό με την προσπάθεια αποφυγής μεγάλης Αρμενίας ενίσχυσε την μεταξύ τους συνεργασία εις βάρος των Ελληνικών συμφερόντων.

Γερμανία

Επιθυμούσε να έχει την Κεντρική Ευρώπη υπό τον έλεγχο της και για αυτό σκόπευε: Στη δημιουργία μίας εκτεταμένης Σερβίας, η οποία θα συμπεριλάμβανε το Μαυροβούνιο και θα ήταν προσδεμένη στην Αυστροουγγαρία. Να καταστήσει τη Ρουμανία δορυφόρο της και να δημιουργήσει μία μεγάλη Βουλγαρία. Να διαμελίσει την Αλβανία ανάμεσα στην Ελλάδα και την Αυστροουγγαρία. Να εγκαταστήσει ναυτική βάση στον Αιυώνα. Τέλος επιθυμούσε να χρησιμοποιήσει το γεωγραφικό τρίγωνο Αιυώνα – Κωσταντζα – Θεσσαλονίκη για να διεισδύσει οικονομικά στα Βαλκάνια.

Η.Π.Α

Ανερχόμενη υπερδύναμη.

Εκμεταλλεύτηκε την μεγάλη της ισχύ για να επιβληθεί καταρχήν οικονομικά και στην συνέχεια δια των όπλων, στην γηραιά ήπειρο βγαίνοντας από τον απομονωτισμό εξαιτίας του κινδύνου που θα αποτελούσε για αυτή η κυριαρχία μίας μόνο δύναμης στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Η ανάπτυξη της σε ένα προστατευμένο από δύο ωκεανούς δυτικό ημισφαίριο, την οδήγησε στο να αναπτύξει επί θεμάτων ασφαλείας απόψεις εκ διαμέτρου αντίθετες με την ισορροπία δυνάμεων, η οποία δέσποζε και ρύθμιζε τις σχέσεις των ευρωπαϊκών κρατών της γηραιάς ηπείρου.

Ο δυναμισμός και ο ιδεαλισμός που τη χαρακτήριζε υποχρέωσε τα κράτη της Ευρώπης να αναθεωρήσουν την πολιτική τους που χαρακτηριζόταν από την εφαρμογή της ισχύος όπως αυτή εμφανίζονταν μέσω της ισορροπίας δυνάμεων ή την πιο βάρβαρη μορφή της ως ρεαλπολιτική (realpolitik). Η ταχύτητα μεταστροφή της στον απομονωτισμό συνέβαλλε στα δεινά του μεσοπολέμου και στη συνέχιση των περιπετειών της γηραιάς Ηπείρου.

Βουλγαρία

Αναθεωρητική δύναμη στα Βαλκάνια. Επιθυμούσε την αναθεώρηση του καθεστώτος που είχε δημιουργηθεί με τους Βαλκανικούς Πολέμους και την αποκατάσταση των εδαφών που της είχαν παραχωρηθεί με την Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου.

Η εγγύτητα της Ρωσίας προς τη Σερβία και η στάση που τήρησε σε θέματα που άπτονταν των αμέσων συμφερόντων της Βουλγαρίας την αποξένωσαν από αυτήν οδηγώντας να επιδιώξει τους στόχους της με τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες.

Οθωμανική Αυτοκρατορία

Βρίσκονταν σε έντονη παρακμή και στα πρόθυρα διαμελισμού. Είχε επιτρέψει την οικονομική της άλωση από τις τότε μεγάλες δυνάμεις. Ο διοικητικός της μηχανισμός πυροδότησε του εθνικισμούς, οι οποίοι σταδιακά οδήγησαν στην διάλυση της. Στην προσπάθεια της να διατηρηθεί προέβη σε μεταρρυθμιστικές ενέργειες οι οποίες δεν ευοδώθηκαν και πυροδότησαν τον Τουρκικό Εθνικισμό.

Αυστροουγγαρία

Μετά την εξαίρεση της από τη Γερμανία του Μπίσμαρκ, θεωρούσε τα Βαλκάνια ως χώρο υλοποίησης των συμφερόντων της και του επεκτατισμού της. Αυτό είχε ως συνέπεια να έρθει σε σύγκρουση με τη Ρωσία και τον πανσλαβισμό που αυτή χρησιμοποιούσε για την προώθηση των συμφερόντων της στο Βαλκανικό χώρο. Η σύνθεση της από λαούς διάφορων εθνικοτήτων συνέτεινε στην αντίθεση της με τον φιλελευθερισμό και την καταπίεση των εθνικιστικών κινημάτων, γεγονός που υποδαύλιζε την πολιτική αστάθεια στο εσωτερικό της.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ «Ε» ΣΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗ (ΤΘ) ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΕΡΙΦΗ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

« Όποιο κράτος αναγκάζεται να δανείζεται από το εξωτερικό για να καλύψει τις εσωτερικές του δαπάνες δεν είναι "κυρίαρχο", και δεν είναι δυνατό να προσδοκά από τα υπόλοιπα κράτη να το μεταχειρίζονται ως τέτοιο».

Φ.Ν. Νίξον υπάλληλος στο τμήμα του Κένυς
σχολιάζοντας τη χρηματοδότηση της Ελλάδας.

«Η αξία των ορών της Συνθήκης (των Σεβρών) Εξαρτάτο από ένα μοναδικό στοιχείο, τον ελληνικό στρατό. Αν ο Ελ. Βενιζέλος και οι στρατιώτες του κατόρθωναν να επιβληθούν επί του Κεμάλ, έχει καλώς. Εάν όχι, τότε έπρεπε να αναζητήσουμε καλύτερες λύσεις. Την ειρήνη με την Τουρκία, έπρεπε, δια να την επιβάλουμε, να κάναμε πόλεμο. Τη φορά αυτή οι Σύμμαχοι θα τον διεξήγαγον δί' εντολοδόχου».

Ουίνστον Τσόρτσιλ σχόλιο για τη Συνθήκη των Σεβρών

«Γ... το Κοινοβούλιο σας και το Σύνταγμα σας. Η Αμερική είναι ένας ελέφαντας. Η Κύπρος είναι ψύλλος. Και η Ελλάδα είναι ψύλλος. Εάν οι δύο συνεχίζουν να τσιμπούν τον ελέφанта, αυτός μπορεί να τους συντρίψει με την προβοσκίδα του, να τους συντρίψει για τα καλά».

Πρόεδρος Λίντον Τζόνσον προς Έλληνα πρέσβη
Αλέξανδρο Μάτσα στην Ουάσιγκτον (1964)

Αντιλαμβανόμενοι την άποψη των άλλων για εμάς, κατανοούμε ακριβέστερα αυτού που πετύχαμε και στοχεύουμε τη δράση μας προς αυτό που επιθυμούμε μεγιστοποιώντας το δυνατό προς το ευκαίιο υπό τους περιορισμούς του διεθνούς και εσωτερικού συστήματος.

Μία υψηλή στρατηγική αξιολογείται προκειμένου να διαπιστωθεί εάν είναι κατάλληλη, αποδοτική, εάν συσχετίζει τις ικανότητες προς τους στόχους, εάν αντέχει σε σφάλματα και τέλος εάν έχει εσωτερική συνοχή. Με βάση αυτά τα κριτήρια και τα γεγονότα της εξεταζόμενης περιόδου η ακολουθούμενη από την Ελλάδα στρατηγική ανάσχεσης επέκτασης με την Αντάντ ήταν η κατάλληλη αντιμετώπιζε όμως σοβαρά προβλήματα εσωτερικής νομιμοποίησης τα οποία δεν αντιμετωπίστηκαν από τους πρωταγωνιστές του εσωτερικού περιβάλλοντος με σοβαρές συνέπειες σε απώλειες ανθρώπινου δυναμικού, οικονομικές συνέπειες και απώλεια εδαφών. Η στρατηγική δεν παρουσίασε εσωτερική συνοχή καθώς η Αγγλία, η Γαλλία και η Ιταλία είχαν στην περιοχή αντικρουόμενα συμφέροντα με αποτέλεσμα την ύπαρξη μυστικών συμφωνιών, την δυσκολία συντονισμού των ενεργειών και κατά συνέπεια την καθυστέρηση τόσο στον καθορισμό των πολεμικών στόχων αλλά και στην εκπλήρωσή τους. Αυτό είχε συνέπεια και στον καθορισμό των πολεμικών στόχων αλλά και της στρατιωτικής στρατηγικής της Ελλάδας καθόσον ήταν οικονομικά εξαρτώμενη τόσο από την Αγγλία όσο και από την Γαλλία και δεν διέθετε από μόνη της την στρατιωτική, βιομηχανική και οικονομική ισχύ για να προωθήσει τους

στόχους της. Η στρατηγική ως προς την αποδοτικότητα της μπορεί να χαρακτηριστεί ως ικανοποιητική εάν την κρίνουμε ως προς το αποτέλεσμα της, το οποίο ήταν η επίτευξη των σημερινών συνόρων (πλην των Δωδεκανήσων). Από τη άλλη πλευρά οι οικονομικές της συνέπειες ήταν ανυπολόγιστες και ο διχασμός που προκάλεσε ταλάνισε την ελληνική πολιτική για αρκετές δεκαετίες. Αναφορικά με τον καθορισμό ικανοτήτων στόχων, η Μικρασιατική περιπέτεια καταδεικνύει ότι οι τιθέμενοι στόχοι δεν μπορούσαν να υποστηριχτούν από το διαβρωμένο και διχασμένο πληθυσμό καθώς όπως προαναφέρθηκε η Ελλάδα για να προωθήσει την πολιτική της χρειαζόνταν την οικονομική αλλά και τη διπλωματική συνδρομή των συμμάχων της, οι οποίοι είχαν διαφορετικούς από αυτήν στόχους. Η στρατηγική δεν παρουσίασε αντοχή σε σφάλματα. Με δεδομένο ότι θα έπρεπε να παρουσιάζει αρκετή ευκαμψία για να αντιμετωπίζει τις απρόβλεπτες εξελίξεις, οι οποίες είναι σίγουρο ότι θα υπάρχουν, δεν το επέτυχε. Από το 1920, μετά τις εκλογές που έγιναν δημοψήφισμα για την αλλαγή του πολιτεύματος, η διπλωματική και οικονομική ισχύς της Ελλάδας συνδυαζόμενη με την έλλειψη εσωτερικής νομιμοποίησης για τη συνέχιση της πολεμικής εμπλοκής της με την ευνοημένη από το διεθνές περιβάλλον Τουρκία,, οδήγησε σε σημαντικές απώλειες και την απότομη παύση της Ελληνικής παρουσίας στη Μικρά Ασία.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΕΛΟΥΣ

¹ Στην αναδιοργάνωση περιλαμβάνονται η αναθεώρηση του συντάγματος, η οικονομική μεταρρύθμιση, η αγροτική μεταρρύθμιση, η εξυγίανση και αναδόμηση της δημόσιας διοίκησης και η αποκατάσταση της διπλωματικής απομόνωσης στην οποία είχε περιέλθει η χώρα από το 1897.

² Στην Παλαιά Ελλάδα προστέθηκε η Μακεδονία έως την Καβάλα, η Ήπειρος, η Κρήτη και τα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου

³ Για ένα περιληπτικό απολογισμό των Βαλκανικών πολέμων και την ισορροπία ισχύος που δημιουργήθηκε μετά από αυτούς βλέπε την σύντομη βιογραφία του Βενιζέλου στο Ελευθέριος Βενιζέλος Πρωθυπουργός Σελίδες μίας πολυτάραχης ζωής του EMM. Παπαδάκη Κεφ. 2.

⁴ Από το 1914 οι Νεότουρκοι είχαν προβεί σε διωγμούς τόσο των Ελλήνων όσο και των Αρμενίων στα πλαίσια μίας προσπάθειας εθνικής ομογενοποίησης που ακολούθησαν όλα τα έθνη της περιοχής. Οι βαρβαρότητες και η εθνοκάθαρση αναλύονται με λεπτομέρεια στο πόλεμος και εθνοκάθαρση του Κωστόπουλου Τ.

⁵ Η Ιταλία έχοντας επεκτατικές βλέψεις στη Μικρά Ασία, στα Δωδεκάνησα και στην Βόρεια Ήπειρο ακολούθησε αντιβενιζελική πολιτική μίας και θεωρούσε τον Βενιζέλο ως κύριο υλοποιητή της Ελληνικής Μεγάλης Ιδέας. Οι διασυνδέσεις του Βενιζέλου με τη Βρετανία αλλά κυρίως με την Γαλλία, η οποία ήταν και ο κύριος ανταγωνιστής της Ιταλίας στην περιοχή των Βαλκανίων, ενίσχυσαν την εχθρότητα της Ιταλίας απέναντι του. Επιδιώκοντας τους στόχους της κατέλαβε τμήμα της Ηπείρου και προώθησε το αυτονομιστικό κίνημα των Βλάχων και των Αλβανών (βλ. Λεονταρίτης : σελ. 188).

⁶ Η Μεγάλη Ιδέα, αποσκοπούσε στην εθνική ολοκλήρωση και εκφράζονταν με εδαφική επέκταση του μικρού ελληνικού βασιλείου επί των εδαφών της οθωμανικής αυτοκρατορίας, προκειμένου να συμπεριλάβει στα όρια του όλους τους ελληνικούς πληθυσμούς. Η αντίληψη για την υλοποίηση της σε επίπεδο ηγεσίας (κυβέρνησης και βασιλείας) δεν ήταν ομοιογενής. Μία εκτενέστερη ανάλυση παρέχεται στο πόνημα Ελευθέριος Βενιζέλος Η Διαμόρφωση της Πολιτικής Σκέψης του σελ. 255.

⁷ Για μία ανάλυση των μεικτών μακροσκοπικών υψηλών στρατηγικών βλ. Παπασωτηρίου Κεφ. 1.

⁸ Μια περιγραφή των παραγόντων που εμπόδισαν την Ελληνική Κυβέρνηση από την προώθηση των στόχων της εσωτερικής ανάπτυξης φαίνεται στο Εθνικός Διχασμός 1915 του Γεώργιου Θ. Μαυρογορδάτου σελ. 35.

⁹ Ο Βενιζέλος σε κοινοβουλευτική συζήτηση ανέφερε ότι, η Ελλάδα δεν μπορεί όχι να μεγαλώσει, αλλά ούτε καν να ζήσει αν βρεθεί αντίθετη «προς τας κρατούσας της θαλάσσης δυνάμεις», που ήταν πρωταρχικά η Μεγάλη Βρετανία και δευτερευόντως (στη Μεσόγειο) η Γαλλία. Αντίθετα ο Κωνσταντίνος προωθούσε την ουδετερότητα, η οποία υπηρετούσε τα συμφέροντα της Γερμανίας.

¹⁰ Ο Λεονταρίτης περιγράφει με αποτελεσματικότητα την πολιτική των δύο αντρών στη σελ.149 του πονήματος του. Για τον βασιλιά αναφέρει ότι προς όφελος των στόχων του εναντίον της προσωρινής κυβέρνησης του Βενιζέλου θέλησε να προσφύγει σε εμφύλιο πόλεμο στο εσωτερικό, υποδαυλιζόμενο από το εξωτερικό με ξενική εισβολή και αναπόδραστους κινδύνους για την ακεραιότητα της χώρας. Στη συνέχεια αναφέρει για την πολιτική του Βενιζέλου, ότι αποτελεί παράδειγμα ανάμειξης του εξωτερικού παράγοντα παρακινημένου από το εσωτερικό, με σκοπό την προώθηση επεκτατικής εξωτερικής πολιτικής συνδεδεμένης με το εκσυγχρονιστικό όραμα της νέας πολιτικής τάξης.

¹¹ Αντάντ (συνεννόηση) ονομάστηκε η στρατιωτική συμμαχία στην οποία συμμετείχαν η Βρετανία, η Γαλλία , η Ρωσία. Σε αυτή η προσχώρησε το 1915 η Ιταλία το 1916 η Ρουμανία και το 1917 οι Η.Π.Α. Η αντίπαλη συμμαχία, οι Κεντρικές Αυτοκρατορίες, περιλάμβανε την Γερμανία και την Αυστροουγγαρία. Σε αυτή προσχώρησαν στη συνέχεια η Βουλγαρία και η Τουρκία.

¹² Τα Βαλκανικά κράτη είχαν αντικρουόμενες εδαφικές βλέψεις. Η αυξημένη σημασία της Βουλγαρίας για την προώθηση των συμφερόντων των κρατών της Αντάντ αλλά και της Γερμανίας στα Βαλκάνια και την Εγγύς Ανατολή δυσχεραίναν την Ελληνική εξωτερική πολιτική προς τα κράτη της Αντάντ.

¹³ Η αντεπανάσταση την οποία οργάνωνε από την Ελβετία η βασιλεία δεν εκδηλώθηκε καθώς η στρατηγική του Βασιλιά δεν συνέπιπτε με την Βαλκανική πολιτική της Γερμανίας, η οποία επηρεαζόταν από την γεφύρωση των ανταγωνιστικών συμφερόντων της Βουλγαρίας και της οθωμανικής αυτοκρατορίας με τα δικά της συμφέροντα στα Βαλκάνια και την Εγγύς Ανατολή (βλ. Λεονταρίτης: Κεφάλαιο 3 σελ. 115 έως 127).

¹⁴ Πριν την απομάκρυνση του βασιλιά οι δύο αντίθετες απόψεις έχουν ως συνέπεια διαφορετικές θεωρήσεις και αντιδράσεις. Για τον αλυτρωτισμό η παράδοση των οχυρών και του Δ΄ΣΣ είναι προδοσία, για την ουδετερότητα προδοσία είναι η απόβαση των Γάλλων στον Πειραιά. Το χάσμα μεταξύ των δύο αυτών αντιλήψεων είναι τεράστιο δεν γεφυρώνεται, οδηγεί σε συγκρούσεις και είχε ως συνέπεια τον εμφύλιο πόλεμο. Κατ' αναλογία το δίπολο αυτό επηρεάζει τη στρατηγική που ακολουθήθηκε για την ειρήνη καθώς η μία πλευρά προβαίνει στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις (αγροτική, εκπαιδευτική κ.λπ.) με σκοπό να αφομοιώσει και να προσεταιριστεί τους πληθυσμούς των νέων χωρών στην συνέχιση του πολέμου, ενώ η άλλη λαμβάνει θέση αντίθετη μιας και δεν θεωρεί Έλληνες τους κατοίκους των Νέων Χωρών. Αντίθετα χρησιμοποιεί τους αλλοεθνείς των Νέων Χωρών για να εξυπηρετήσει την δική της αντίληψη για την μικρή πλην τίμια Ελλάδα.

¹⁵ Αυτό οφείλονταν σε πολλαπλούς γεωπολιτικούς παράγοντες και στις επικρατούσες συνθήκες στο εσωτερικό των συμμαχιών και στο διεθνές περιβάλλον, το οποίο παρουσίαζε: δυσχέρεια στη λήψη αποφάσεων, αντιθέσεις μεταξύ των κρατών της Αντάντ ως προς την ακολουθητέα στρατιωτική στρατηγική, αντικρουόμενα συμφέροντα στην Βαλκανική, έλλειψη πόρων και οικονομική κρίση αλλά και μεγάλες μεταβολές λόγω των αλλαγών στα κράτη που συμμετείχαν στη συμμαχία και της προκαλούμενης ανάγκης μεταβολής των στρατιωτικών στόχων κυρίως λόγω αδυναμίας κατίσχυσης επί του αντίπαλου συνασπισμού. Είναι χαρακτηριστικός ο διπλωματικός αγώνας που κατέβαλλε η Αντάντ για να δελεάσει τη Βουλγαρία να συμμαχήσει μαζί της καταρχήν και να συνθηκολογήσει στη συνέχεια.

¹⁶ Τα δεκατέσσερα σημεία του Ουίλσον έγιναν αντικείμενο ανάλυσης και εκμετάλλευσης από την Ελληνική κυβέρνηση για την προώθηση των θέσεων της. Ειδικά τα αναφερόμενα για την αυτοδιάθεση των λαών και για την συλλογική ασφάλεια και τον τρόπο υλοποίησης της εξωτερικής πολιτικής. Τα ευρωπαϊκά κράτη μέλη της Αντάντ δεν μπορούσαν πλέον να επιβάλλουν τις μυστικές μεταξύ τους συμφωνίες για την κατανομή των εδαφών της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Η πίστη των Η.Π.Α στην αυτοδιάθεση επέβαλλε την αλλαγή της αποικιοκρατικής πολιτικής και τη δημιουργία σφαιρών επιρροής.

¹⁷ Οι συνέπειες της ήταν πολλαπλές. Η Ρωσία κύριος αντίπαλος της Ελλάδος στην εφαρμογή της Μεγάλης Ιδέας και υποστηρικτής του Πανσλαβισμού έπαψε να υπάρχει ως παράμετρος. Αυτό όμως είχε ως συνέπεια την αύξηση της σημασίας της Τουρκίας ως διεκδικητή των εδαφών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας αλλά και ως

παράγοντα που έπρεπε να προσελκυσθεί από την Αντάντ για να αντιμετωπιστεί η Γερμανία.

¹⁸ Η πολιτική της Γερμανίας στα Βαλκάνια την επίμαχη περίοδο σε συνδυασμό με την πολιτική του εξόριστου Βασιλιά Κωνσταντίνου περιγράφεται από το Λεονταρίτη στο κεφάλαιο Γ΄ του πονήματος του.

¹⁹ Σε αυτές περιλαμβάνεται η επαναφορά της βουλής του Μαΐου 1915 (βουλή των Λαζάρων), ο περιορισμός του συντάγματος λόγω εμπόλεμης κατάστασης, η ενεργοποίηση έκτακτων στρατοδικείων, η χρησιμοποίηση βίας για την καταστολή των εσωτερικών αντιδράσεων (βλ. Λεονταρίτης: Κεφ. Γ΄ και για τις συνέπειες τους ιδ. Κεφ. Δ΄), και η συνέχιση της αγροτικής και της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης οι οποίες είχαν ως σκοπό την αφομοίωση των νέων πληθυσμών, τον προσεταιρισμό των παλιών και την δημιουργία των συνθηκών για την προώθηση των εθνικών στόχων. Για το μεταρρυθμιστικό έργο του Βενιζέλου και την εφαρμογή του φιλελευθερισμού βλ. Χατζηβασιλείου στο Ελευθέριος Πρωθυπουργός η Διαμόρφωση της Πολιτικής του Σκέψης : σελ. 143.

²⁰ Λεονταρίτης σελ. 480.

²¹ Ο σκοπός ήταν να υποστηρίξει η Γαλλική κυβέρνηση την προσάρτηση της Ανατολικής Θράκης και της Μικράς Ασίας στην Ελλάδα. Επιπλέον στην περιοχή των επιχειρήσεων της Νότιας Ρωσίας και το Πόντου υπήρχαν περίπου 600.000 Έλληνες, αριθμός επαρκής για να υποστηριχθεί από τις Η.Π.Α αρχικά ανεξάρτητο Ποντιακό κράτος και στην συνέχεια η Μεγάλη Αρμενία.

²² Η στρατηγική αυτή αντιμετώπισε δυσχέρειες λόγω του ότι οι εδαφικές διεκδικήσεις των Βαλκανικών κρατών ήταν ασυμβίβαστες μεταξύ τους με συνέπεια το κόστος της απώλειας συμμάχων ελάσσονος σημασίας, όπως η Ελλάδα και η Σερβία να μην δικαιολογεί τη σύναψη της ξεχωριστής ειρήνης (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 317).

²³ Για την σημασία της Βουλγαρίας για την Αντάντ μετά την εκστρατεία των Δαρδανελίων βλ. Άρθρο Gallipoli as the first step to Greek National Schism Ανθστη Βλάχου σελ.6

²⁴ Διαφωτιστικό της Βρετανικής απόψεως στο θέμα της στρατηγικής στα Βαλκάνια είναι το υπόμνημα του Βρετανικού Υπουργείου Εξωτερικών του Σεπ 1917 (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 351)

²⁵ Αυτό οφειλόταν στις διαφορές απόψεων μεταξύ των υπουργείων στο εσωτερικό των κρατών αλλά και στην δυσκολία συντονισμού μεταξύ των συμμάχων. Για παράδειγμα το 1917 το υπουργείο στρατιωτικών της Γαλλίας πίστευε ότι επειδή δεν ήταν δυνατή μία αποφασιστική νίκη επί των Γερμανών στο Δυτικό μέτωπο θα έπρεπε η συμμαχία να κινηθεί στην κατεύθυνση της υπογραφής ξεχωριστής συνθήκης ειρήνης με τα κράτη του αντίπαλου συνασπισμού, ενώ το Γαλλικό υπουργείο εξωτερικών θεωρούσε ότι η Βουλγαρία θα υπέγραφε ξεχωριστή συνθήκη ειρήνης μόνο εάν κατατροπώνονταν ο στρατός της (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 311-315)

²⁶ Η αυξημένη σημασία των επιχειρήσεων στο Μακεδονικό μέτωπο για την δημιουργία ρήγματος στην συμμαχία των κεντρικών αυτοκρατοριών και το πως οι στρατιωτικές εξελίξεις θα επηρέαζαν το διπλωματικό μέτωπο στο Βουλγαρικό ζήτημα όπως αυτό είχε διαμορφωθεί στο εσωτερικό της Βουλγαρίας το καλοκαίρι του 1918 αναλύεται από τον Λεονταρίτη στην σελίδα 362 του πονήματος του.

²⁷ Υπήρχε ενίσχυση της ειρηνόφιλης πολιτικής στο εσωτερικό τόσο της Βρετανίας όσο και της Ιταλίας με συνέπεια η ειρηνιστική προπαγάνδα να υπονομεύει το ηθικό στο μέτωπο αλλά και την παραγωγή πολεμικού υλικού (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 304 και 324). Επιπλέον οι Βρετανοί άρχισαν να σκέπτονται την δυνατότητα σύναψης ξεχωριστής ειρήνης με την οθωμανική αυτοκρατορία γεγονός αδύνατο όσο υπήρχε η Ρωσία και της είχε παραχωρηθεί η Κωνσταντινούπολη.

²⁸ Τα δεκατέσσερα σημεία του Ουίλσον (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 332) σε συνδυασμό με τη διακήρυξη των πολεμικών στόχων της Βρετανίας και τους δηλωμένους πολεμικούς στόχους της Γαλλίας έστειλαν ζοφερά μηνύματα στον Βενιζέλο σχετικά με την τύχη της Ανατολικής Μακεδονίας και ενίσχυσαν την προσπάθεια του για συμμετοχή του Ελληνικού Στρατού στις επιχειρήσεις.

²⁹ Ο Πέτερ Ντουρνόβο Ρώσος Υπουργός Εξωτερικών εκτίμησε ότι η Κατοχή των Δαρδανελίων “ Δεν θα μας προσφέρει (στους Ρώσους) μια έξοδο στην ανοικτή θάλασσα ωστόσο, από την άλλη τους πλευρά απλώνεται μία θάλασσα η οποία αποτελείται σχεδόν εξ’ ολοκλήρου από εγχώρια ύδατα, μια θάλασσα γεμάτη νησιά όπου το Βρετανικό ναυτικό, λόγου χάρη, δεν θα είχε κανένα πρόβλημα να μας κλείσει κάθε είσοδο και έξοδο, ανεξάρτητα από τα Στενά. Αυτό είναι και ένας από τους λόγους που στη μυστική συμφωνία του 1915 οι Βρετανοί συναίνεσαν στην κατοχή της Κωνσταντινούπολης από τους Ρώσους (βλ. Κίσινγκερ: σελ. 233).

³⁰ Αυτά συνοψίζονται, στον έλεγχο των στενών και στην εξασφάλιση της ελευθερίας ναυσιπλοΐας, στη διατήρηση των διομολογήσεων και των συμβολαίων που είχαν συναφθεί με την Οθωμανική Αυτοκρατορία πριν τον Α΄ ΠΠ, στην εξασφάλιση των συμφερόντων των εταιρειών τους, στην εξασφάλιση των εδαφικών τους διεκδικήσεων επί της πρώην οθωμανικής αυτοκρατορίας. Ειδικότερα επιδιωκόταν, από την Βρετανία η εξασφάλιση του ΙΡΑΚ και της πλούσιας σε πετρέλαιο Μοσούλης, από τη Γαλλία το εδαφικό καθεστώς και ο έλεγχος της Συρίας, και του Λίβανου ενώ από την Ιταλία η επίσημη εκχώρηση των Δωδεκανήσων. Εν κατακλείδι, οι Μεγάλες Δυνάμεις επιδίωκαν την προάσπιση των οικονομικών τους συμφερόντων και τον έλεγχο των πετρελαιοπαραγωγικών πόρων στην περιοχή. Στο πόνημα του Συρίγου παρατίθεται μία αναλυτική περιγραφή των συμφερόντων των Μεγάλων Δυνάμεων και του Διεθνούς Περιβάλλοντος.

³¹ Αυτό φαίνεται στην από τις 2 Μαρ 1913 απάντηση του Βενιζέλου σε αγόρευση στη Βουλή όπου, επιβεβαιώνει ότι η χρήση στρατιωτικών μέσων αποτελεί οργανικό μέσο για την εφαρμογή της στρατηγικής της Μεγάλης Ιδέας (Ριζάς Το τέλος της Μεγάλης Ιδέας: σελ.16).

³² Οι δυσχέρειες που αντιμετώπιστηκαν στο έργο της αναδιοργάνωσης εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης του Ελληνικού Στρατού από το 1912 και του εθνικού διχασμού αναλύονται από τον Λεονταρίτη στο πέμπτο κεφάλαιο του πονήματος του.

³³ Ο Μαυρογορδάτος υποστηρίζει ότι ο Πρωθυπουργός διέπραξε το λάθος να δεχθεί το επιτελείο ως αυτόνομη εξουσία σχεδόν ισότιμη με τον Κωνσταντίνο, ο οποίος κατέληγε να παίζει το ρόλο του Διαιτητή (βλ. Μαυρογορδάτος: σελ. 44). Ο στρατός λοιπόν βρέθηκε και αυτός διχασμένος με συνέπεια να υπάρχει ο στρατός τους κράτους της Αθήνας και του κράτους της Θεσσαλονίκης. Συγκεκριμένα με τα διαδοχικά τελεσίγραφα της Αντάντ, ο στρατός της Αθήνας είχε απολυθεί και / ή είχε παροπλιστεί προκειμένου να αρθεί ο ναυτικός αποκλεισμός. Με ανάμειξη του επιτελείου και προσωπικά του Μεταξά η οποία δεν έχει αποδειχθεί (βλ. Ριζάς: σελ. 48) αλλά αναφέρεται στην Επίτομη Ιστορία του ΓΕΣ (βλ. Επίτομη Ιστορία ΓΕΣ: σελ.80), η αποστράτευση που διατάχθηκε από τον Κωνσταντίνο σε υλοποίηση του τελεσιγράφου της Αντάντ την 16 Ιουν 2016 συντονίζεται με την δημιουργία συνδέσμων επιστράτων και συγκροτούν στην Παλαιά Ελλάδα την πρώτη μαζική πολιτική οργάνωση (βλ. Μαυρογορδάτος: σελ. 85) Οι επίστρατοι δηλώνουν τυφλή υπακοή στο Βασιλιά και με την προοπτική των εκλογών επιδίδονται σε τρομοκρατηση των φιλελευθέρων προκειμένου να μην νικήσει ο Πρωθυπουργός και ξαναπροκυρηχθεί επιστράτευση. Το καλοκαίρι του 1917 ο Ελληνικός Στρατός αποτελείτε από τις Μεραρχίες που βρίσκονται στο Μακεδονικό μέτωπο, το θωρηκτό ΙΕΡΑΞ και την ναυτική αεροπορία δυνάμεως 100 περίπου αεροπλάνων.

³⁴ Η Γαλλική αποστολή μετά την μεταβίβαση των αρμοδιοτήτων είχε σχεδόν πλήρη έλεγχο του Ελληνικού Στρατού ενώ το Πολεμικό Ναυτικό τελούσε υπό τον έλεγχο του Γάλλου ναυτικού διοικητή της περιοχής (βλ. Λεονταρίτης: σελ. 187).

³⁵ Υπήρξε έντονο παρασκήνιο και διαξιφισμοί μεταξύ των Γάλλων και των Βρετανών με τους Γάλλους να επιθυμούν τον πλήρη έλεγχο του Ελληνικού Ναυτικού μετά τα γεγονότα του Οκτ του 1916 και τους Βρετανούς να θέλουν να συνεχίσουν να έχουν τα δικαιώματα που είχαν από το 1911 (βλ. Λεονταρίτης Κεφάλαιο Ε΄: σελ. 194). Τελικά οι Βρετανοί απέκτησαν στο Ελληνικό Ναυτικό εξουσίες ανάλογες με αυτές που είχαν οι Γάλλοι στον Στρατό Ξηράς και τον έλεγχο της Πολεμικής Αεροπορίας.

³⁶ Βλέπε Λεονταρίτης σελ. 178.

³⁷ Σε έκθεση του για συνομιλία που είχε με το Βενιζέλο τον Ιούλιο του 1917 ο Γάλλος Κλώς αναφέρει ότι ο Πρωθυπουργός επιδίωκε να συγκροτήσει άμεσα αυτόνομο στρατό έτσι ώστε εκμεταλλευόμενος την κατάσταση των υπολοίπων Βαλκανικών Κρατών να μπορεί να επιβάλλει τις διεκδικήσεις του.

³⁸ Οι πόροι του κράτους είχαν εξαντληθεί από την επιστράτευση του 1915, τον ναυτικό αποκλεισμό και την κατασπατάληση των πόρων η οποία οφειλόταν στον ανεπαρκή κρατικό μηχανισμό. Λεπτομερής ανάλυση για τα οικονομικά της Ελλάδας, τα δάνεια τα οποία σύναψε αλλά και την υποτέλεια της λόγω της εξάρτησης της από τις Μεγάλες Δυνάμεις κυρίως την Βρετανία και τη Γαλλία βλέπε Λεονταρίτης: Κεφ. ΣΤ΄.

³⁹ Για μία ανάλυση των αποτελεσμάτων της Μάχης του ΣΚΡΑ και της εκμεταλλεύσεως τους από το Βενιζέλο βλ. Πρωτοπαπαδάκης σελ. 112

⁴⁰ Η αρχική ιδέα της δημιουργίας Ποντιακού Κράτους ή Μεγάλου Αρμενικού κράτους, η οποία είχε υποστηριχθεί από τις Η.Π.Α ευνοούσε την κατάληψη της Μικράς Ασίας και την υλοποίηση της Μεγάλης Ελλάδας.

⁴¹ Ο Λεονταρίτης (Κεφάλαιο Β΄, σελ. 99) αναλύει τους ελιγμούς του Βενιζέλου για την διπλωματική αναβάθμιση της Ελλάδας. Με την ανάληψη της πρωθυπουργίας το 1917 και την επαναφορά της Βουλής του Μαΐου 1915 (Βουλή των Λαζάρων) ο Πρωθυπουργός ενημερώνει τις κυβερνήσεις των συμμάχων ότι όχι μόνο δεν έχει απαίτηση για ενδεχόμενα ανταλλάγματα αλλά και ότι έχει ηθική υποχρέωση να εκπληρώσει το διπλό καθήκον της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων προς την Σερβία αλλά και της ένδειξης ευγνωμοσύνης στις "Προστάτιδες Δυνάμεις", για την απομάκρυνση του Βασιλιά. Οι λόγοι πίσω από αυτή την ενέργεια οφείλονται στην κατανόηση του διεθνούς περιβάλλοντος από τον Βενιζέλο όπως αυτή αναλύεται από τον Λεονταρίτης σελ. 325.

⁴² Αυτό αποδεικνύεται από τις συνθήκες του Νειγύ και των Σεβρών οι οποίες είναι αποτέλεσμα των διπλωματικών επαφών του Βενιζέλου στο Παρίσι αλλά και από τα γεγονότα που ακολούθησαν ως το 1923 οπότε και τροποποιήθηκε η πολιτική της Μεγάλης Ιδέας.

⁴³ Η προσωπικότητα του Βενιζέλου έπαιξε σημαντικό ρόλο καθώς στις αλληλογραφίες των διπλωματών με τις κυβερνήσεις τους φαίνεται ότι θεωρούνταν αναντικατάστατος (βλ. Λεονταρίτης : σελ. 162-163). Μία κριτική της προσωπικότητας του Βενιζέλου στο ίδιο σελ. 216.

⁴⁴ Μία διεξοδική ανάλυση της επιτυχίας αυτής φαίνεται στο Κώστας Κωστής « Τα Κακομαθημένα Παιδιά της Ιστορίας».

⁴⁵ Από το πόνημα του Μαυρογορδάτου σελ. 140.